

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering

Rente-Verzekering.

M. J. ANTONISSEN, Firma S. LIESTING
Opgericht 1842

Handel in FRANSCH E COGNAC's, LIMONADE SIROPEN en BUITENLANDSCHE LIKEUREN.

Hoofdkantoor: WAGENSTRAAT 144a, Telef. H. 900

Filialen:

FRED. HENDRIKLAAN 87, hoek v. W. v. Dijkveldstr. Tel. Schev. 315
LAAN VAN NIEUW OOST-INDIË 61, Tel. H. 6305
PRINS HENDRIKSTRAAT, hoek v. Kinsbergenstr., Tel. H. 6204
PAUL KRUGERLAAN, hoek Steinlaan, Tel. H. 1660.

INHOUD: Prijsvraag. — Persoverzicht. — Stemmen
uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Suriname. —
Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt.
— Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind.
Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

De Vereeniging „Oost en West”, gevestigd te
s-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deel-
neming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven,
waarin op den grondslag der erkenning van de alge-
meene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het
besef van de saamhoorigheid van oost en west, in
t bijzonder met betrekking tot Nederland en Neder-
landsch-Indië van den aangroeienden geest van toe-
nadering tusschen de verschillende rassen, de erken-
ning van de behartiging van elks belang als een
gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het
gedachtenleven van oosterling en westerling; waar-
in valt in te lasschen de goede werking tot boven-
genoemde doeleinden van vereenigingen als die van
„Oost en West”.

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Neder-
landsch geschreven moet zijn, is de schrijver ove-
rigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van
het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in
welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij
het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeni-

ging „Oost en West” te 's-Gravenhage, Heulstraat
17, uiterlijk in Juni 1918.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven
met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van
een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt
couvert, waarop het adres, met dezelfde hand ge-
schreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk ge-
sloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje
met den volledigen naam en het adres van schrijver
of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene
mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede
op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk
als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst.
Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de
uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het
Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” be-
noemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering ge-
schikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur
uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en
vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en ge-
schikt geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gul-
den).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om
de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Kolo-
niaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan
weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, }
Voorzitter. }
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter. }
E. F. GROOSS, Secretaris. }
A. A. C. HARTING, Penningmeester. }
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen. }
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, }
's-Gravenhage. }
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem. }
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn. }
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD }
KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda. }
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn. }
F. E. LUITJES, Nijmegen. }
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam. }
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden. }
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAİK, }
Utrecht. }

H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

Persoverzicht.

Draadlooze Telegraphie in N.-Indië.

In het avondblad van de *N. Rott. Crt.* van 19
dezer bespreekt de heer J. Corver dit onderwerp naar
aanleiding van het door het Ministerie van Kolo-
niën uitgegeven „*Verlag der jaarproeven en der
technische wetenschappelijke onderzoekingen*” en de
gedane onderzoekingen op het gebied der Radio-tele-
grafie in Nederlandsch-Indië.

Hij zegt o.m.:
Ziehier de verschijning van een ambtelijk rapport,
waarmede ons koloniaal bestuur eer inlegt.

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut
Mail

koffers

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

Het is zowel uit technisch als uit wetenschappelijk oogpunt wellicht het belangrijkste werk, dat in onze taal over draadloze telegrafie in het licht is gegeven. En in vele opzichten mag het worden beschouwd als een waardevolle oorspronkelijke bijdrage tot de internationale vakliteratuur.

Doordien niet beschikt kon worden over betrouwbare bronnen, aangaande de ondervinding, door andere mogendheden en particuliere maatschappijen opgedaan met in de tropen opgerichte radiostations — zoo zegt de inleiding — bleef voor de Nederlandsch-Indische regering geen andere weg open dan door een reeks systematische proeven de ontbrekende gegevens zelf te verzamelen.

Met behulp van die gegevens moest de vraag worden beantwoord of naast landlijnen en kabels ook de draadloze telegrafie in aanmerking kwam voor het vormen van schakels in het Nederlandsch-Indische telegraafnet en zoo ja, in hoeverre zij dan als verbindingsmiddel tusschen vaste punten in aanmerking zou moeten komen.

Oorspronkelijk bestond het voornemen, eenige krachtige stations op te richten, die uitsluitend voor de te verrichten proeven zouden dienen. Na rijp be raad werd echter besloten, met de te bouwen stations al dadelijk Ambon en Koepang aan het telegraafnet aan te sluiten en daartoe zowel deze stations als dat te Sitoebondo (over land met Soerabaja verbonden) direct voor publiek verkeer open te stellen.

Weliswaar werden de proeven hierdoor eenigermate aan banden gelegd, maar aan den anderen kant werd het voordeel verkregen, dat de tot stand te brengen verbindingen dadelijk aan de practijk getoetst zouden worden.

Omtrent drie hoofdpunten moesten gegevens worden verkregen: omtrent de oprichtingskosten, omtrent de exploitatiekosten en omtrent de verkeerszekerheid. En ten einde, wat het laatste punt betreft, den invloed van klimatologische omstandigheden zuiver te kunnen nagaan, mocht gedurende een vol proefjaar geen wijziging worden aangebracht aan de stationsinstallaties. Als maatstaf ter-beoordeeling van de deugdelijkheid van het verkeer diende het woordental, dat gedurende den werktijd kon worden overgebracht. Met het oog hierop werd, wanneer geen telegrammen ter overseining aanwezig waren, willekeurige tekst uit boek of krant overgeseind.

Ten einde verder te kunnen beoordeelen of voor de gegeven afstanden sterkere stations noodig zouden zijn (en dan hoeveel sterker) en welke installatie-wijzigingen gewenscht zouden wezen, werden naast de jaarproeven ook technisch-wetenschappelijke proefnemingen in het programma betrokken.

De hoofdleiding was in handen van den hoofd-ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst, den heer E. van der Goot, terwijl de dagelijksche leiding op de drie stations werd toevertrouwd aan den ingenieur, den heer C. J. de Groot en aan de toenmalige luitenants ter zee 2e kl. de heeren G. C. Holtzappel en J. A. Brouwer.

Het eerste deel van het rapport — het verslag der jaarproeven — geeft een volledig overzicht met fotografische opnamen, van inrichting en bouw der stations, van oprichtings- en exploitatiekosten, vergeleken met die van eventuele kabelverbindingen voor gelijke afstanden en van de verkeersuitkomsten uit telegraaftechnisch oogpunt, eveneens vergeleken met hetgeen met kabelverbindingen mogelijk zou zijn geweest.

Een categorisch antwoord op de ter beantwoording gestelde hoofdvraag of radioverbindingen de voorkeur zouden verdienen boven kabels, geeft de conclusie van het verslag niet. De tot stand gebrachte radioverbindingen worden becijferd ruim 10 pCt. duurder te zijn en een veel geringere capaciteit te bezitten, terwijl andere specifieke voordelen alle (behalve wellicht die, welke met defensiebelangen in verband staan) spreken ten gunste van kabelverbindingen. De steller van het rapport wil echter daarom toch nog eenszins in het algemeen tot een veroordeeling van radioverbinding komen. Hij wil de keuze voor elke nieuwe verbinding afzonderlijk in overweging laten komen.

Maar waar bovendien is gebleken, dat de drie in dit geval door Telefunken geleverde stations veel te zwak zijn om met de hier toegepaste ontvangmiddelen steeds geregeld verkeer te waarborgen en de radio-technische wetenschap voortdurend nieuws brengt, zullen de proefnemingen volgens den hoofd-ingenieur van der Goot moeten worden voortgezet, onder geleidelijke aanbrenging van verbeteringen en wijzigingen aan de stations, voordat de hoofdvraag definitief zal kunnen worden beantwoord.

Hier treft wel bijzonder, hoezeer op dit gebied een rapport, dat nu reeds twee jaar geleden werd opgesteld (het is gedateerd van Mei 1915) door de vorderingen der wetenschap is achterhaald. De ontvang-hulpmiddelen en ook de hulpmiddelen tegen den grooten vijand der radiotelegrafie, de luchtstoring, zijn op dit oogenblik al weer heel wat gevorderd, vergeleken bij twee jaar geleden en al is de wereldoorlog oorzaak, dat nog niet alle nieuws op dit gebied direct gemeengoed is geworden, toch mag wel dit worden gezegd, dat de begrippen omtrent de zand-energie, die voldoende moet worden geacht voor bepaalde afstanden, op het punt staan zich zeer sterk te wijzigen in dezen zin, dat men met stations, die

eertijds te zwak waren, veel meer zal kunnen uitrichten.

Het getuigt dan ook van een waarlijk vooruitzienden blik, dat de hoofd-ingenieur Van der Goot zijn conclusie uit de in 1914 gedane proeven in een zoo voorloopigen en niet definitieven vorm heeft gesteld.

Wij komen thans tot het tweede gedeelte van het rapport, het verslag der technisch-wetenschappelijke onderzoeken, waarbij als derde deel een map met teekeningen en afbeeldingen is gevoegd. In dit deel treft men het meer persoonlijke werk der drie plaatselijke leiders aan, verhandelingen over onderzoeken, betreffende een groot aantal speciale onderwerpen, die niet alleen belangrijk zijn in verband met de te beantwoorden praktische hoofdvraag, maar die even zoovele wetenschappelijke bijdragen vormen en in den ruimsten kring van belangstellenden in het onderwerp een dankbare ontvangst zullen vinden.

Men vindt hier al het materiaal terug, waarop de heer De Groot zijn bekend proefschrift: „Radiotelegrafie in de Tropen” bouwde, waarop hij verleden jaar cum laude tot doctor in de technische wetenschap promoveerde. Het luchtstoringen-onderzoek en de daarop opgetrokken theoriën, evenals de waarnemingen over het verkeer op groote afstanden en de voor elektrische golven ontwikkelde voortplantingshypothese nemen een belangrijke plaats in. Daarnaast een aantal verhandelingen over verschillende methoden over geluidsterkte-meting, over de schakelingen der ontvangtoestellen, eigenschappen van detectoren, eischen te stellen aan de telefoons, installatie-bijzonderheden van moderne zenders, enz.

Dit is natuurlijk niet de geordende en bezonken stof van een handboek. Het is voor een deel praktische critiek, voor een ander deel nieuwe stof, die zelf kritische beschouwingen en toetsing vraagt.

Maar wie in deze onderwerpen is geïnteresseerd, zal het technisch-wetenschappelijk verslag niet onverschillig ter zijde leggen.

Het is te hopen, dat de ontwikkeling van den Indischen radiotelegraafdienst aanleiding zal geven tot meer werk van dit gehalte van haar ambtenaren en dat dit op soortgelijke wijze tot publiek goed zal worden gemaakt.

Japan.

In hetzelfde blad schrijft J. H. onder dit opschrift in een Ingezonden stuk:

„Met belangstelling lezen wij het stuk van mr. T. B. „Iets over Japan” in het ochtendblad van 16 Mei. Het is zeer zeker gewenscht, dat wij evenals voor andere gevaren, op onze hoede zijn voor een mogelijk Japansch gevaar, doch het lijkt ook ons overdrijving, dat gevaar als nabij voor te stellen.

De opinie omtrent Japan en de Japanners is in Nederland en in Indië over het algemeen niet gunstig en daarvoor hebben wij tot nu toe al heel weinig reden. Er is trouwens een algemeen wantrouwen in Europa ten opzichte van Japan, dat voldoende grond mist, doch dat voornamelijk is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat men den Japanner zoo weinig kent en in karakter, opvattingen, zeden en gewoonten zoo ver van hem afstaat, en wij Europeanen in het algemeen en Hollanders in het bijzonder, geneigd zijn alles wat „vreemd” is, wat afwijkt van onze begrippen en opvattingen, verkeerd te vinden en de menschen die ze huldigen, gevaarlijk.

De kenpen van het Japansche volk, zooals een Lafcadio Hearn, denken zeer gunstig over het Japansche volkskarakter en wat wij van hen hebben ondervonden, gedurende de twee en een halve eeuw dat wij, Hollanders, in Japan waren gevestigd, vóór de omwenteling van 1868, getuigt van veel goeds, in aanmerking genomen, dat wij daar uitsluitend voor den handel kwamen en onze „opperhoofden” eerst te Hirado en later te Desjima, eenvoudig als chefs van het Hollandsche handelshuis waren te beschouwen, dat er alleen op uit was veel geld te verdienen, wat dan ook is gelukt, vooral in de 17e eeuw, en de wijze waarop dat geschiedde was niet altijd nobel. De Japanners waren streng in het handhaven van de vooraf gemaakte verbodsbepalingen en achterdochtig, vooral waar het de propaganda van de christelijke leer betrof, maar zij gaven ook dikwijls blij van beminnelijke karaktertrekken, die men van hen en nog wel in dien tijd en in de positie waarin wij toen in Japan verkeerden, niet zou hebben verwacht.

Zoo was het ten strengste verboden, dat Hollanders op Desjima gehuwd waren en Europeesche vrouwen daar verbleven, doch de vluchtelingen van het verloren gegane Formosa (1662) met de Groene bende te Nagasaki aangekomen Nederlanders, werden vriendelijk ontvangen, aan de Hollandsche vrouwen werd vergund op Desjima te landen; zelfs werd aan den meegekomen predikant toegestaan op het eiland een huwelijk in te zegenen en een kind te doopen, ten overstaan van al de Compagniedienaren en eenige Japansche ambtenaren, terwijl aan het echtpaar werd vergund tot nader order te Desjima te blijven.

Ook tijdens de Fransche overheersching, toen de bekende H. Doeff, opperhoofd op Desjima, was ver-stoken van alle gemeenschap met de buitenwereld, werden de Hollanders aldaar door de Japanners goed

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

Spekslagerij P. KOK

Groenmarkt 38 - DEN HAAG - Tel. Interc. 2508

Specialiteit in :

FIJNE HAAGSCHE LEVERWORST
ROASTBEAF, KALFSGEHAKT
FRICANDEAU
GELARDEERDE KALFSLEVER

Dagelijks versch.

Bezorging dagelijks door de geheele stad

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSMA.

GESCHER & KEMPER

Magazijnen
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG.
Spuistraat 36. Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107. Telef. 1723.
ROTTERDAM.
Hoogstraat 334. Telef. 6474.
ARNHEM.
Ketelstraat 24. Telef. 1495.
DORDRECHT.
Voorstraat 289. Telef. 1146.
LEIDEN.
Maarsmanssteeg 23. Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zoo wel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

Adverteeren doet verkoopen.

behandeld en zoo goed mogelijk van alles voorzien. Doeff komt er herhaaldelijk op terug, dat de Japaners zoo vriendelijk en behulpzaam waren. De (Japanse) geldkamer verleende maar steeds voorschotten, zoodat in 1812 de schuld van de insolvente factorij reeds 80.000 taels bedroeg en toen in November van dat jaar een groot gedeelte van Nagasaki door brand werd vernield en Desjima ternauwernood daarvan vrij liep, gaf de gouverneur van die stad aan zijn ondergeschikten last te zorgen, „dat de Hollanders daarbij geen schade leden, die toch door het uitblijven hunner schepen reeds ongelukkig genoeg waren.” Zulke beminnelijkheid zal men in dergelijke omstandigheden in Europa niet licht ondervinden en nu is het wel waar, dat de politiek geen beminnelijkheid of sentimentaliteit kent, maar het getuigt dan toch voor het Japanse volkskarakter.

Het is bekend, dat de Japansche regeering, vooral tengevolge van onze tusschenkomst, haar isolement heeft opgegeven. De onderhandelingen met andere mogendheden, de Ver. Staten, Engeland, Frankrijk, werden gevoerd in onze taal, die toen door vele Japaners werd gesproken. Mr. v. d. Chijs zegt dien-aangaande in *Nederlands streven tot openstelling van Japan voor den wereldhandel*: „Nederland is de eerste geweest, die Japan tot het sluiten van een tractaat heeft weten te bewegen.” „Nederland is alzoo de eigenlijke opensteller van Japan en de andere natieën hebben aan Nederland hun eerste handelsbetrekkingen met Japan te danken.”

Sindsdien is Japan met reuzenschreden tot ontwikkeling en voorspoed geraakt. Men denke niet, dat Japan dat alles vergeten is, ook niet, dat de kiem van de Japansche marine is gelegd door het onderwijs van onze marine-officieren met de onder hun bevelen staande detachementen en het schenken aan de Japansche regeering van het Nederlandsche s.s. „Soembing”.

In de *Japan Daily Mail* van 7 April 1892 werd opgemerkt, dat de wetenschap en de algemeene ontwikkeling, die Japan van Holland ontving, den enormen prijs waard is, die er voor is betaald.

„Men is gewoon van Japan te spreken als een land dat in twintig jaar zooveel heeft geleerd als andere volken gedurende eeuwen, maar zij die zulks beweren, houden geen rekening met den enormen invloed, uitgeoefend door de Nederlanders gedurende 200 jaar. De wetenschappen, die in Japan den meesten vooruitgang hebben gemaakt, hebben dat te danken aan den stoot door Nederlandsche onderwijzers gegeven. Het moderne Japan is niet geboren in één dag. Aan de Nederlanders komt de eer toe al het pionierswerk te hebben gedaan.”

Even waardeerend schreef hetzelfde blad tijdens het laatste bezoek van (drie) Nederlandsche oorlogsschepen (1909?)

De komst der drie Nederlandsche oorlogsschepen heeft Japan weer eens herinnerd aan de groote dankbaarheid, die het verschuldigd is aan Nederland, zijn eenigen vreemden bondgenoot gedurende eenige eeuwen en altijd zijn goeden vriend.

Amerika wordt steeds zeer geprezen, omdat het de havens van Japan geopend heeft voor den handel met de geheele wereld, maar Nederland heeft deze opening voorbereid en verdient daarom evenveel lof. In de vorige eeuw, toen Japan voor het eerst producten van Westersche beschaving verlangde en de voornaamste mannen er op uitgestuurd werden om die te verkrijgen, werd er nooit aan gedacht naar een ander land dan Nederland te gaan. Het was Nederland, dat het eerste oorlogsschip aan Japan leverde” (lees: schonk).

Nu weten wij wel dat men aan dergelijke vriendschapsbetuigingen bij een officieel bezoek niet te veel waarde moet hechten, dat wij ons daardoor niet in slaap moeten laten wiegen en steeds ons kruit droog houden, maar wij moeten ook onze Japansche vrienden niet prikkelen, door te spreken van een Japansch gevaar, dat waarschijnlijk in het geheel niet bestaat.

De *N. R. Ct.* van 19 dezer wijdt in haar Avondblad D van 19 dezer een hoofdartikel aan:

Het economisch weerbaar maken van Indië.

Op de verlanglijst, welke de vertegenwoordigers van de Inlandsche vereenigingen op hun reis naar Nederland hebben medegebracht, staat ook het verkrijgen van een eigen Inlandsche industrie. De Inlanders, zoo betoogen zij, misgunnen den Europeanen en door deze in Indië gemaakte industriële winsten niet — al komen zij ook op tegen de z.g. drainage; maar zij zouden gaarne ook zelve hun deel willen genieten van den, aan den bodem huns lands ontwoekerden, rijkdom.

Laat Nederland hen helpen, om aan het industriële bedrijf deel te nemen, en hun volk in staat te stellen, het kapitaal te verwerven, dat het voor zijn verdere ontwikkeling en vooruitgang zoozeer noodig heeft.

Dat is hun vraag. Men heeft hier met een zeer belangrijke quaestie te doen, welke, al berust zij ten deele ook op niet geheel juiste opvattingen, toch in hooge mate de aandacht verdient.

Gelukkig is dit in Nederland — en men mag hierin een der heugelijkste gevolgen zien van het optreden

der deputatie Indië Weerbaar — begrepen. In handels- en industriele kringen heeft men de zaak, als zijnde van praktische beteekenis, in studie genomen, en met de voortvarendheid, welke de leiders van die kringen in ons verjongde Nederland kenmerkt, zijn onmiddellijk de middelen getroffen, om, voor zoover althans van particuliere zijde mogelijk is, zoodanigen bijstand te verlenen als het gewenschte doel nader zou kunnen brengen.

Bij de ontvangst van de deputatie in het gebouw van de Industriele Club te Amsterdam is in de gehouden redevoeringen aan het licht getreden, dat de Nederlandsche industrie zich zeer goed met de leus „Indië Weerbaar”, niet enkel in militairen, maar ook in economischen en politieken zin, vereenigen kan. Begrepen wordt, dat Indië niet kan worden verdedigd, wanneer niet een sterk nationaal voelend zelfbewust volk daarbij aan Nederland's zijde staat, een volk, dat wat te verliezen heeft: een land, rechten, welvaart, vrienden.

Niet een geknecht, armoedig Indië is hetgeen het industriele Nederland bij een gezonde opvatting van zaken doen voor zich wenschen moet, maar een welvarend Indië met een ontwikkelde bevolking, gezind om samen te werken, tot wederzijdsch voordeel. Men kan toch de opvatting verouderd achten, — wij spreken hier enkel nog maar van zuiver materiele motieven — dat duurzaam voordeel te vereenigen zou zijn met „uitbuiting”, dat de sterke werkelijk het meest bereikt door den deken, zoo hij 't kan, geheel naar zich toe te halen. Een goed zakenman ziet het nu anders in.

Er zijn inderdaad geen redenen, waarom de Nederlandsche industrieel er behoefte aan zou gevoelen, deelneming van de inlandsche wereld aan de industriele ontwikkeling van haar land tegen te houden: integendeel, er zijn materiele en zeer goede redenen, welke hem moeten nopen, dat proces te bevorderen.

Is het daarbij echter wel noodig aan wat men noemt een eigen Inlandsche industrie te denken? Gelijk de heer C. F. Stork het in zijn rede zeide: Indië bezit reeds industrieën — en welke! Is het niet beter deze industrieën uit te breiden langs den natuurlijken economischen weg en deze te vervolmaken — waarbij de Inlanders naarmate zij in ontwikkeling, in intellectuele en economische waarde groeien, er van zelf aan zullen komen deel te nemen — dan langs den moeilijken, kostbaren, onzekeren en wij zouden haast zeggen, tegennatuurlijken weg van kunstmatige industrie-fokkerij, aan het uitgesproken verlangen van hen, die Ned.-Indië den weg van Japan zouden willen zien volgen, te voldoen?

Economisch weerbaar: dit moet de Indiër worden. Iedereen is het hierover eens, het is het belang zoowel van Nederlander als Indiër. Door pogingen te doen tot vestiging van nieuwe industrieën, waarvan misschien wel iets te wachten zou zijn, dan wel door Inlanders in staat te stellen, het eens zelf met bestaande takken van industrie te probeeren, zou men de paarden achter den wagen spannen. Niet anders dan verlies, zoowel van tijd als van geld, en ontstemming zouden daarvan te wachten zijn.

Bezorg den Indiër de gelegenheid om ontwikkelende kennis op te doen, kweek bij hem het gevoel van zelfbewustheid aan, door hem het begrip zijner minderwaardigheid, zooals die nog door zekere bepalingen of bewoordingen der wet en helaas! ook door het optreden en de houding van zeker soort Europeanen wordt in stand gehouden, weg te nemen: geef hem steun, geef hem de gelegenheid om de talenten en hoedanigheden, welke hij ongetwijfeld bezit, te gebruiken en hij zal op actieve en voor hem voordelige wijze aan de industrie van zijn land, welken vorm deze ook moge aannemen, deel komen te hebben. 't Kan niet anders, is hij werkelijk wat waard, dan zal men hem gebruiken voor het werk, waarvoor hij geschikt is; dan zal hij de plaats komen in te nemen, welke hem toekomt — en welke het ook voordeelig zal zijn hem te geven.

Zoolang dit nog niet het geval kan wezen, zoolang een Indiër in eené verantwoordelijke betrekking te plaatsen, geen voordeel belooft te bieden aan de zaak welke hij heeft te dienen — het moge dan een Europeesche dan wel een Inlandsche zijn — heeft het ook geen zin, kan het slechts tot teleurstelling leiden, hem daartoe te roepen of te bevorderen.

De heer Van Aalst, bij de ontvangst het woord voerende, zeide te hopen, den tijd te mogen zien komen, van deelneming van de Inlandsche wereld aan de Indische industrie, een tijd, waarin Inlanders mooie administrateursbaantjes zouden bekleden, hooge tractementen trekken en mooie tantièmes genieten, zij echter ook in staat zouden zijn, goede suiker en goede koffie te doen groeien.

Indien men er toe overgaat den Inlander voor het economisch leven, den economischen strijd toe te rusten, hem op te voeden en de noodige kennis te brengen, dan zal de moeilijkheid als van zelf uit het vraagstuk verdwijnen. Levert hij goed werk, dan zal zich ook bij hem kapitaal vormen, dan zullen ook bij hem zich de kunde en het initiatief vertoonen, welke hem in staat stellen zullen, nieuwe ondernemingen te vestigen en dat op zijn naam. En wanneer die goed zijn, zullen zoowel inlander als Europeanen daaraan wat gaarne deelnemen!

Gevaar dat in den tusschentijd zijn land „gedrainneerd” zou worden, zoodat hij, tot rijpheid gekomen,

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.
 2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar. Opleiding voor H.B.S. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.
 3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor handwerken 7.
- De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.
Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeurs en directrice van de genoemde scholen.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

l'Abonnement-National Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

Onze abonné's kunnen als met contant geld koopen: meubilair, kleding, huish. artikelen enz. enz. in bij ons aangesloten solide winkels en ons in gemakkelijke pijementen betalen.

Credieten tot elk bedrag. Vraagt inlichtingen.

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439 AMSTERDAM.
Uitrustingen
voor O. en W. Indië
voor Civiel en Militair.
(Oudste huis).
Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Instituut ROELIJN
Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage
Eigenares en Directrice: Mevrouw J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
PROSPECTUS OP AANVRAGE.
. GRATIS VERKRIJGBAAR

het uitgemereld zou vinden, bestaat niet. Indien de Indische staat het zich heeft kunnen veroorloven binnen vijftien jaar tijds, de uitgaven, ter wille van het gemeenebest gedaan, te verdubbelen, indien Java thans met een schitterend spoorweg- en wegennet is begiftigd, dan is dit voor het overgrote deel te danken aan de soort „drainage”, welke de Europeesche industrie daar oefent. Stellig zijn enorme schatten uit Indië weggevoerd; dit is er echter niet armer door geworden, maar rijker. Een vruchtboom wordt er niet minder door, dat men zijn vruchten plukt; integendeel, hij gaat er in waarde en productievermogen door vooruit, daar men hem in dat geval zal verzorgen, bemesten, snoeien.

De wereld vertoont zulke mysteries; dat is er een; een ander is dit, dat bij een deeling ieder der parten méér kan zijn dan het oorspronkelijk geheel. Bepenen winstbejag, dat een ander buitensluit, brengt minder voordeel dan het breede gebaar, dat noodigt om samen te werken, samen te deelen.

Legde de Europeesche industrie het er op toe ontluikende inlandsche industrie in den knop te smoren, omdat zij anders het profijt met haar zou moeten deelen, dan handelde zij zeer dwaas. Zij doet dit dan ook niet, wensch het niet te doen. Zij wil, het is op meergenoemde bijeenkomst afdoende gebleken, den Indiër bijstaan, om hem mede een aandeel in de voordeelen, welke de exploitatie van zijn land oplevert, te laten verdienen. Zij willen medehelpen aan het economisch weerbaar maken van Indië.

Een geschenk zal door de groote Nederlandsche en Ned.-Indische industriele en financieele lichamen worden aangeboden, 't welk de deputatie bij haar terugkeer naar Indië zal medenemen. Waaruit het zal bestaan is nog niet vastgesteld; daarover wordt nog, ook met de leden der deputatie, beraadslaagd. Vermoedelijk zal het echter het karakter komen te dragen van een instelling, waaraan de Indiër in zijn eigen land de gelegenheid zal kunnen vinden, zich door een technische opleiding voor den strijd op de economische kampplaats te bekwalen.

Het is een mooie oplossing. Toen de heer Abdoel Moeis op het genoemde feest, nadat de heer van Aalst de toezegging had gedaan, van zijn plaats opstond en om de tafel liep om den spreker te danken, voelde men dat diens woord, dat diens daad — de daad der Nederlandsche industriele wereld — had gepakt en een groote stap verder was gezet op den weg der associatie, den weg der goede verstandhouding van Nederlanders en Indiërs, op welk verbond alleen de toekomstige voorspoed van Ned.-Indië zal zijn te vestigen.

Het Middelbaar Onderwijs in Indië.

Hierover schrijft in de *Telegraaf* van 19 dezer de heer Henri van Wermeskerken uit Weltevreden, 5 Maart 1917:

„Het gaat met het middelbaar onderwijs in Indië niet zooals men dit algemeen wel wenschen zou. Men is ermee in een ernstige impasse geraakt.

Door onvoldoend beleid is er een tekort aan personeel ontstaan, speciaal aan wis- en natuurkundige leeraren (maar bij de andere vakken eveneens), dat fnuikend dreigt te worden voor het onderwijs in Indië!

Het is nog niet lang geleden, dat ik een leeraar sprak, die mij zeide: „Als dat zoo doorgaat, dan zend ik mijn jongens, zoodra ze aan het middelbaar onderwijs toe zijn, naar Nederland, want ik wil niet, dat ze, als ze eenmaal te Delft of ergens anders komen, voor minderwaardig worden aangezien..... En dat door de schuld van het dreigend-minderwaardig onderwijs in Indië!” En hij meende het.

Waar de schuld ligt? Hoofdzakelijk wel bij het departement.

Het is wel waar, dat geen departement in Indië een zóó groote uitbreiding heeft moeten ondergaan als onderwijs, maar even waar is, dat men daar ook niet de tering naar de nering heeft gezet. Men heeft het onderwijs uitgebreid zonder het oog te houden op een voldoende uitbreiding van personeel, en zonder het naar Indië lokken van personeel ook voldoende aantrekkelijk te maken. Andere departementen hebben de aanvangstractementen verhoogd, alleen onderwijs is met het aanvangstractement naar beneden gegaan.

Het eindtractement van leeraren is wel verhoogd (850 gulden), doch hiernaar wordt niet uitgekeken door iemand, die (gewoonlijk om financieele redenen) naar Indië wil gaan. Hij redeneert, ik heb hier zóóveel en daarvan kan ik met mijn gezin moeilijk rondkomen, ik krijg in Indië zóóveel en dus ga ik.

Niettegenstaande dit feit, zijn toch nog tal van leeraren in Nederland bereid de H. B. scholen op Java te gaan bevolken, doch helaas zag men geen oproepingen meer in de laatste jaren.

In plaats van menschen uit Nederland op te roepen, werden bij den opzet van de nieuwe H. B. S. te Bandoeng alle daar noodige leeraren aan de bestaande inrichtingen vijf-jarigen cursus onttrokken. Ook bij den opzet van de nieuwe technische school te Soerabaja, werden opnieuw de vijfjarige H.B.S.-en geducht adergelaten. Bovendien heeft men nog allerlei nieuwe dingen meer opgezet met het oude personeel, en hetgeen men kon afroemen van lager onderwijs.

Zoo geven vaak leeraren met acte A, die dus slechts

bevoegd zijn onderwijs te geven aan een H. B. S. met 3-jarigen cursus of in de eerste 3 klassen eener H. B. S. met 5-jarigen cursus, onderwijs aan alle klassen eener 5-jarige.

Het spreekt van zelf, dat zulk een toestand niet kan en niet mag blijven voortbestaan.

Er is werkelijk genoeg animo in Nederland om hierheen te komen, dank zij de tijdsomstandigheden en de dure tijden, die de oorlogstoestand in het leven heeft geroepen (iets waarvan het departement wijs zou doen te „profiteeren”, want als de tijden weer beter zijn, zal men misschien gedwongen zijn het aanvangssalaris te verhoogen) en ook dank zij de overtollige hoeveelheid acte B.-bezitters in Nederland.

Een der Semarangsche leeraren, kortelings hier teruggekeerd van verlof, had zich in Nederland per advertentie beschikbaar gesteld, om volkomen bevoegde leeraren van advies te dienen voor het geval zij naar Indië wenschten te gaan. Hij kreeg er maar even een veertigtal bij zich. Allen wilden gaarne naar Indië, maar..... er waren immers geen vacatures, meende men. Er werden geen oproepingen gedaan in de laatste jaren. En dat terwijl het gebrek hier zoo nijpend is.

Men ziet nu hoe het kaartenhuis, waarin het departement zijn plannen bouwt, hopeloos ineensloort. Het zal een zware bezem moeten zijn, die dezen Aggiasstal reinigt.

Het is inmiddels te begrijpen dat de leeraarswereld zich fel kant tegen de voorgestelde verlaging van het peil van het Middelbaar onderwijs in Indië en dat van alle kanten protesten daartegen zullen opgaan.

Want wat is het gevolg van het voorstel van Onderwijs en Eere-diensten? Om bezitters van acte A dezelfde bevoegdheid te geven als die met acte B?

Komen later de Indische jongens in Nederland om hun studies daar verder voort te zetten, dan is het logisch gevolg, dat ze minderwaardig zijn bij de jongelui, die het Middelbaar Onderwijs in Nederland konden volgen..... en dat ze niet mee kunnen.

De vorige week hebben de leeraren der Koning Willem III school alhier daarover reeds een vergadering gehouden. Drie en dertig leeraren waren aanwezig en zoo goed als eenparig hebben zij zich tegen het voorstel van den directeur verklaard. Acht en twintig stemden er tegen, twee er voor en drie stemden blanco.

Aan het departement van Onderwijs meende men inmiddels handig te zijn, door ook het advies eens in te winnen van de Vereeniging van Leeraren en Leeraressen bij het Middelbaar Onderwijs, waarvan ook bezitters enkel van acte A lid zijn, en voor wie het van belang kon worden geacht, dat zij voorstemden. En dit natuurlijk in de hoop daar een gunstig adviesje te mogen krijgen.

Men heeft daar echter bot gevangen; die vergadering heeft Vrijdagavond 2 Maart plaats gehad en zoo goed als met algemeene stemmen is het voorstel verworpen. Er werden slechts één stem vóór het voorstel en één stem blanco uitgebracht.

Leeraarsvergaderingen zullen ook te Soerabaja, Semarang en Bandoeng worden gehouden, en het is te voorzien, dat die vergaderingen zich in denzelfden geest zullen uitspreken of reeds hebben uitgesproken.

Het is natuurlijk begrijpelijk, dat het departement zich gaarne wil redden uit de impasse, die het aan zichzelf te wijten heeft, maar dat dit zou moeten gaan ten koste van het peil van het onderwijs, en ten koste van de leerlingen, dat is wel de laatste weg, dien men zal mogen en kunnen inslaan. Het is dan ook niet te verwachten, nu de adviezen onverdeeld zoo ongunstig luiden, dat men dien weg zal durven opgaan.

Buitenzorg zal er bovendien zeker een stokje voor steken.”

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Indië en Japan.

Ter gelegenheid van het veel besproken proces Minami voor den Raad van Justitie, schijnt er door den verdediger op gewezen te zijn, dat er door Europeesche bladen zoo op Japan gehakt werd. Het *Nieuws v. d. Dag* maakte er vooral het *Bat. Nbl.* een verwijt van, dat dit blad zich aan die fout zou schuldig gemaakt hebben.

In een artikel, getiteld *Indië en Japan*, komt de redacteur van het aangevallen blad tegen die aantijging op en verdedigt zijn standpunt ten opzichte van Japan.

Het is waar — zoo zegt hij — dat ons blad meermalen gewezen heeft op het verkeerde van de Japansche industrie om goedkope waren van slechte hoedanigheid te leveren, en van de arbeidstoestanden. Edoch, de voornaamste klagers zijn de Japansche consuls, die, zelf Japanners, heel goed inzien hoe de naam van hun vaderlandsche industrie daardoor benadeeld wordt.

Ook is door het *Bat. Nbl.* meermalen de aandacht gevestigd op de uitingen van vooraanstaande Japansche publicisten en staatslieden, welke uitingen vaak wezen op een neiging tot uitbreiding van

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 % gewaarborgd.

Eerste Electriche Lijstenfabriek in DUINOORD

H. BOS, 2e Sweelinckstr. 99, Den Haag, Tel. 118757

LIJSTEN voor Olieverf Schilderijen en
ENCADREMENTEN.

Opnieuw Vergulden van Spiegel- en Schilderijlijsten.

Specialiteit in OUD GOUDEN LIJSTEN, Belgisch fabrikaat.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86.

's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

het Japansche gezag naar het Zuiden, naar de *Filipijnen* en *Nederl.-Indië*.

En dat is toch zeker niet verkeerd. Zonder zich dadelijk ongerust te maken, is het toch verstandig oogen en ooren wijd open te houden, en te letten op de verschillende stroomingen in het land van de Rijzende Zon. Dat is zelfs plicht.

Al vertrouwen we, dat de tegenwoordige regering in Japan, onder de bekwaame leiding van den premier *Terauchi*, slechts een vriendschappelijke toenadering tot Indië zoekt en alleen op het gebied van den handel, dit neemt niet weg dat veranderingen in de politiek mogelijk zijn, en dat er in de Japansche pers wel eens andere stemmen gehoord worden, „en de tendenz naar een uitbreidingspolitiek in Japan is blijkbaar sterk groeiende”. En al kan Indië instemmen met de leuze *Azië voor de Aziaten*, met dien verstande, dat elk deel van Azië eigen zelfbestuur en in de toekomst wellicht onafhankelijkheid verkrijgt, nooit zal het vrede kunnen hebben met de leuze *Azië voor Japan*.

Niet lang geleden verscheen een in het Engelsch gestelde brochure „for private circulation”, bevattende een te *Kojimochi* uitgesproken rede, waarin o.a. voorkomt:

„De tegenwoordige Europeesche oorlog gaf ons de gulden gelegenheid heel Azië te bevrijden van Europeesche overheersching en onze leiding in invloed en handel te verzekeren. Maar waar Turkije, de zieke man van Europa, er in slaagde zich te verjongen, ging het met den sterken man van Azië anders. Wij zijn niet alleen stom voor de kreten van Indië, maar wij dempen den Hindoe-opstand te Singapore door onze matrozen en leverden de Hindoe-patriotten over aan hun vijanden op ander bevel. Wij hebben het meesterschap over den Stillen Oceaan noodig en zelfs als Engeland in een doodstrijd verkeert, ontworstelen wij het hem niet. Wij hebben er behoefte aan, onzen handel en politieken invloed uit te breiden en zelfs als Holland is tusschen den duivel en de diepe zee, nemen we het den sleutel van den Stillen Oceaan niet af en staan toe dat dertig miljoen Japanners door zijn hebbzucht worden uitgeplunderd.”

Bij zulke uitingen is het onverantwoordelijk Indië niet weerbaar te maken. In Japan heeft Indië het voorbeeld, wat er van een volk van 30 miljoen te maken is. Heeft Indië idealen, zoo liggen die in de richting van zelfbestuur en vrijheid en daarvoor kan het zich met Nederlands krachtige hulp volkomen gereed maken.

Het blad ziet met vreugde de nauwere handelsrelatie, die gedurende dezen oorlog met Japan ontstaan is, en spreekt den wensch uit, dat de gewenschte toenadering tusschen deze beide groote Aziatische rijken — Japan en Nederlandsch-Indië — steeds een vriendschappelijke zal blijven.

Gescheiden samengaan.

Naar aanleiding van de Indische Vrijzinnige Vereniging, ontstaan uit de Solosche beweging van de heeren *Landouw* en *van de Kamer*, welke vereniging bovenal een politieke organisatie wil vormen, bespreekt de *Locomotief* de vraag, of het wenschelijk dan wel noodig was, dat de „niet-revolutionaire Indische Europeanen” zich zelfstandig organiseerden. Het blad beantwoordt de vraag bevestigend. De minderheid der Indische Europeanen, met geheel Europeesche opleiding en afdoend bezoldigde ambten, mogen het zonder een eigen verenigingswezen kunnen stellen, er is een groote groep van hen, die een Indischen middenstand vormen, met gelijke belangen en rasverwantschap, die de behoefte aan een *eigen* verband wel degelijk voelen. De Indische Bond, het oude „Insulinde”, de Indische partij, het nieuwe „Insulinde” en de Solosche beweging zijn er even zoovele bewijzen voor.

Die erkende behoefte sluit niet in, dat de I. V. V. op zich zelf moet blijven staan. Verschillende groepen met tijdelijk gemeenschappelijke belangen kunnen samengaan ter behartiging van die belangen, een coalitie of federatie vormen zelfs, maar behoeven daarom nog niet in een zelfde organisatie op te gaan. De werkelijkheid is met dit laatste in strijd. „Juist door aanvankelijk scherp gescheiden te gaan, wordt het onderkennen van wat er in staatkundig opzicht gemeenschappelijk te verrichten is, gemakkelijker.” Bij een gezamenlijk georganiseerd zijn zullen op den duur de geschilpunten de gemeenschappelijke actie belemmeren.

Om dezelfde reden beschouwt de *Loc.* het samengaan der Indische Europeanen met Inlanders in één organisatie als een politieken flater. Gelijkheid van streven is bestaanbaar zonder gelijkheid van aanwijsbaar belang, zooals in „Insulinde”, waar gelijkheid van streven is, voor zoover het Westersche overheersching aangaat. Is er ook gelijkheid van belang? „De Indische Europeanen heeft — wat zijn maatschappelijke vooruitzichten betreft — van den Inlander niets te verwachten, alles te duchten.” — Dientengevolge werkt een organisatie van Indische Europeanen, die zich bij voorkeur van de Europeesche maatschappij afwendt om aansluiting te zoeken bij de Inlandsche, aan een politieken zelfmoord.

Het ontstaan van de Indische Vrijz. Ver. mag ongetwijfeld voor een goed deel uit zulk besef verklaard worden. Er zijn zeer veel Indische Europeanen, die, hoewel behoefte gevoelende aan een politieke organisatie, toch niet afkeerig zijn van het Nederlandsche bestuur.

Streven en belang gaan bij hen samen, waar zij

pogen zich niet alleen te handhaven, maar ook te verheffen in de Europeesche samenleving, welke de *hulle* is. En een dergelijke groep heeft zeker reden van bestaan, maar behoeft goede, nuchtere, volhardende leiding. Al zullen in de praktijk ook belangenverschillen zich openbaren bij de politieke vereenigingen, toch zullen ze niet scherp tegenover elkaar behoeven te staan, daar er voor haar, die oprecht den vooruitgang willen, nog tal van dingen te bereiken zijn tot verruiming van de staatkundige vrijheid, zoodat, al blijft ieder zijn eigen politiek huis bewonen, toch aangename en vruchtbare samenwerking zal mogelijk blijken. Die associatie zal eigen wezen en eigen belangen zuiver houden, en in de politieke werkelijkheid haar bron en haar kracht vinden.

Woeker.

In hetzelfde blad schrijft de correspondent uit *Pati*: „De woekerwet beschouw ik als een vallenden steen, die de meeste woekeraars doodelijk treft.” De meeste, doch niet alle, want er zijn Chineezers en gegoede hadji's, die woekerhandel drijven in den vorm van koopovereenkomsten. Deze eersten weten de eigenaren, die in geldnood verkeerden, te bewegen tot het sluiten eener koopovereenkomst met recht van wederinkoop tegen verhoogden prijs. Wordt binnen den gestelden termijn van dat recht gebruik gemaakt, zoo hebben ze altijd een winstje, zoo niet, dan is hun winst op de tegen lagen prijs ingekochte goederen groot. De hadji's leggen het anders aan; ze koopen huizen en het bezitsrecht op tambaks en sawahs, ook met recht van wederinkoop, tegen den oorspronkelijken koopprijs. Ze verhuuren echter staande de koopovereenkomst, het gekochte aan de verkoopers gedurende den bepaalden termijn van wederinkoop, om al vast wat te verdienen. Geschiedt deze niet, zoo zijn zij eigenaren en verkoopen de huizen, die op eens anders woonerf staan, voor afbraak met enorme winst. De voordeelige sawahs behouden ze voor zich, om zelf te gebruiken of te verhuuren.

Hoe komt het dan toch, dat de Inlanders liever naar Chineezers gaan om geld op te nemen dan naar een credietbank? Dat is niet alleen omdat de Chineezers vriendelijker zijn en het spreekwoord in praktijk brengen van de kleine geschenken, die de vriendschap onderhouden. Er zijn andere redenen.

Eerstens worden ze bij de Chineezers vlugger bediend, maar ook schiet een Chinees meer voor dan een bank. Zoo moet het voorgekomen zijn, dat een gegoed Inlander, wiens goederen op f 2500.— getaxeed werden, verzocht om f 1000.— te mogen leenen, doch van de bank niet meer dan f 300.— kreeg. De man was toen tegen wil en dank gedwongen om het ontbrekende bij een Chineeschen geldschieder op te nemen.

Verder staan Chineesche geldschieders aan hun Inlandsche debiteuren, die tambaks of sawahs hebben, toe, om maanden lang alleen rente te betalen en eerst te beginnen met het aanzuiveren van het geleend kapitaal, wanneer de oogst van de vischteelt of padiaanplant binnenkomt.

Doet de credietbank dat? vraagt bovengenoemde correspondent.

Regering en zelfbestuur.

In de Eerste Kamer is terloops — aldus Ph. M. in de *Loc.* — een vraagstuk aangeroerd bij de behandeling van de laatste suppletioire begroting, dat voor een jaar 5, 6 menig keer in de pers, en in 1910 óók in het Parlement aan de orde is geweest.

De heer *van Kool* oefende critiek op de wijze, waarop het bureau voor de Buitenbezittingen zich in de bestuurszaken daarvan mengt, en zette uiteen, dat tengevolge van den grooten invloed van dit bureau, miljoenen, toebehoorende aan de kassen der zelfbesturen, zonder controle van het Parlement naar de Gouvernementeel schatkist verhuizen.

In het bijzonder richtte de heer *van Kool* zich tegen de z.g. *restitutiepost*, vermeldende de gelden, door de zelfbesturen aan het Gouvernement terugbetaald voor aan de Landschappen gedane voor-schotten.

De vroegere adviseur voor de Buitenbezittingen, de heer *Colijn*, verzette zich tegen de door den heer *van Kool* gegeven voorstelling en merkte op, dat er groote sommen werden besteed voor den aanleg van openbare werken o.a. wegen.

Het is opmerkelijk, dat „niet minister *Pleyte*, als de man, die van alle Indisch-koloniaale problemen en politieke daden op de hoogte dient te zijn, den heer *van Kool* beantwoordde, doch de heer *Colijn*, die zelf destijds de politiek tegenover de zelfbesturen heeft helpen vaststellen en, als we het wel hebben, mede de grondlegger is geweest van de tegenwoordige politiek.” Wellicht is dit een gevolg van de omstandigheid, dat de politiek ten aanzien van de zelfbesturen geheel *binnenskamers* wordt uitgewerkt en vastgesteld, zoodat alleen zij, die de politiek ten opzichte van de zelfbesturen maken, geacht kunnen worden geheel op de hoogte te zijn. De zaak, waarom het gaat, is niet zóó eenvoudig, als de heer *Colijn* wilde doen gelooven. Ieder zal het recht van de Regering erkennen om gelden, aan wie ook voorgeschoten, terug te vorderen, maar niemand weet eigenlijk naar welken maatstaf de restitutie geschiedt en door welke oorzaken de restituties de laatste jaren zóó snel zijn toegenomen, dat zij een zeer groot deel

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Instituut WOLTERS

Surinamestraat 25 Den Haag

OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.

C. G. J. WOLTERS.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.—

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—

De Directrice: A. J. NELCK.

DE BLOOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeenderij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.

'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGWAL 130

AMSTERDAM

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEN DIE NIET VERLOF IN NEDERLAND VERDIEVEN

DEGELUK-ONDERWIJS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

OVER DE WAALSCHERKERK

58^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

van de zelfbestuursbegrotingen zijn gaan uitmaken en geen verband hielden met de vergrooing van de regeeringsbemoedienis in het zelfbestuursgebied. — Zoo is de restitutiepост ter *Sumatra's Oostkust* van 1910 tot 1915 gestegen van f 38.795 tot f 337.442 of van 1.58 pct. tot 13.1 pct. der begrooing van uitgaven. Het gaat hier dus over tonnen gouds, die niet onder de controle van de Volksvertegenwoordiging of de Rekenkamer komen. „De restitutiepост is uitsluitend bedoeld als een verrekening van de bestorting van diensten, door de regeering *uitsluitend* in het belang van de Inlandsche bevolking verricht. En daaronder vallen toch zeer stellig de gouvernementen niet.”

Het argument van den heer Colijn klinkt nog vreemder, indien men weet, dat niet de *Reg.* op haar kosten openbare werken voor de bevolking heeft doen aanleggen, doch dat ze uit de kassen der *zelfbesturen* geput heeft voor haar eigen openbare werken, terwijl vooral op het gebied van onderwijs, zieken- en armenzorg en den landbouw nog niet in de behoeften van de ingezetenen der zelfbesturende gebieden is voorzien.

Ware het gouvernement gerechtigd om met de kassen der zelfbesturen te doen en te laten, wat hem goed dunkt, zoo kon men er nog vrede mee hebben, doch dit is volgens de politieke contracten geenszins het geval. De Regeering heeft echter, geheel tegen den geest en den letter van het contract in, de bepaling, dat de gelden uit de Landschapskassen worden besteed in het belang van „land en volk”, „uitgelegd als te bedoelen: niet in het belang van land en volk van den zelfbestuurder, doch in dat van „land en volk” in het algemeen, óók dus in dat van het Gouvernement.” Voor zoover *Sumatra's Oostkust* aangaat, heeft ze de bepaling ingesteld, dat zoolang van een weg niet blijkt, dat hij niet is in het belang van het Landschap, dit moet betalen.

In toenemende mate heeft het Gouvernement het zelfbestuur laten opdraaien voor de gouvernementen-wegen met achterstelling van de belangen van het zelfbestuursgebied.

Nadat in 1910 door verscheidene Indische specialiteiten in de Tweede Kamer geklaagd is over de wijze, waarop met de politieke contracten wordt omgesprongen, is er geen verbetering te bespeuren. Het wordt dan ook hoog tijd, dat de Tweede Kamer zich de controle op de handelingen van het bureau voor de Buitenbezittingen verzekert.

Suriname.

Het kleine pakje nieuwsbladen uit de kolonie ontvangen, bevat al zeer weinig nieuws.

„De Surinamer” van 11 Maart ontleent aan het Gouvernements Advertentieblad het volgende verslag over de Anchylostoombestrijding door de Rockefeller Foundation:

Einde December 1916 bestond de staf die aan het werk was uit gemiddeld 21 personen.

Het werk moest zich uitstrekken over pl.m. 150 plantages en nederzettingen met een bevolking van 38055 man. Tot nu toe zijn behandeld 30 plantages met eene bevolking van 11130 personen.

Uit deze 11130 zijn onderzocht 10966, dat is 98.4 pCt.; hiervan waren 10053 geïnfecteerd, dat is 91.6 pCt.; van deze 10053 zijn behandeld 8631 personen, dat is 85.8 pCt. en hiervan zijn genezen 6424 personen of 63.9 pCt.

In het vierde kwartaal van 1916 werd gewerkt op de 13 volgende plantages: Mariënborg, Geertruidenberg, Leliëndaal, Visserszorg, Sorgvliet, Nijf ten Spijt, Mon Trésor, Katwijk, Wederzorg; Vriendsbeleid en Ouderzorg, Spieringshoek, De Maasstroom en Alkmaar.

Op deze plantage werden onderzocht 4411 personen, hiervan waren 3900 of 88.4 pCt. besmet; behandeld werden 3667 of 94.0 pCt. en als genezen ontstagen 3233 personen of 82.8 pCt.

Nu is men nog in 26 andere centra bezig met de bestrijding. En deze 26 centra omvatten eene bevolking van 6669 personen, waarvan reeds 6555 onderzocht zijn. Onder dit getal vond men 6153 geïnfecteerden, waarvan 4964 de eerste behandeling ondergingen, zoodat men er 3191 als genezen kon ontslaan. In deze 26 centra is het werk nog niet afgelopen.

„De West” van 16 Maart bespreekt een vergadering op 13 Maart, gehouden door de voedingsmiddelen-commissie en directeurs van verschillende plantages ter bespreking van de vraag in hoeverre de plantages kunnen medewerken om de productie van voedingsmiddelen te verhoogen.

De planters bleken in het algemeen bereid tot medewerking, maar opperden bezwaren, die slechts het gouvernement uit den weg kan ruimen. Een groot bezwaar was, dat als de aanvoer van buiten blijft doorgaan, er een overproductie zou komen van inlandsche gewassen, die dan zouden moeten bederven of met verlies verkocht worden.

De plantages, die voor de eigen cultuurs handen te kort komen, zouden slechts noode een deel van hun arbeidskrachten voor andere doeleinden afstaan, en als zij dan nog het risico loopen van verlies, kon de lust tot aanplanten van kostgewassen niet groot zijn. Het blad wijst er dan op, dat men niet moet reke-

nen op geregelden aanvoer van buiten. Stelt men zich op dit standpunt, dan is het een maatregel van urgentie, dat zoo krachtig mogelijk voedingsmiddelen worden aangeplant, ook op de plantages”.....

.....Om kort te gaan, van nu af moet doelbewust worden aangestuurd op het zoo spoedig mogelijk onafhankelijk maken van de kolonie van de buitenlandsche levensmiddelen. Van de landbouwers, groot en klein, zal dit buitengewone inspanning eischen. En daarom moet eenige waarborg worden gegeven, dat *mocht* overproductie van enkele artikelen ontstaan, de landbouwers niet de dupe zullen worden. Heel groot lijkt ons die kans op overproductie niet. Want blijft het buitenlandsch verkeer open, dan zal er allicht gelegenheid zijn om onze overproductie uit te voeren. Worden wij daarentegen afgesneden van het verkeer, dan hebben wij de productie ten volle zelf noodig.”

„Suriname” van 13 Maart behandelt in een artikel, getiteld „Waar moet het heen?” een van die onverkwikkelijke, periodiek opdoemende kwesties, waarbij of van de eene of van de andere zijde gedacht wordt aan „ras-animositeit”. Niet om op de kwestie in te gaan spreken wij van dit artikel, maar om er een paar zinsneden uit over te schrijven, geheel uit hun verband gelicht:

„Op het erf van de Gouv. Secretaris, die in Britsch Guyana onder-gouverneur is — de betrokken functionaris neemt thans dan ook de post van Gouverneur waar — werd door den gezondheidsopziener een blikje met water gevonden. Hij werd deswege voorgebracht: overtreding van de muskietenwet. En hoe hij zich verweerde — welke verontschuldigingen aangevoerd — hij werd veroordeeld, met een strenge berisping van den Rechter daarboven.

Deze veroordeeling liet niet na indruk op het volk te maken — ofschoon het toch aan *recht* gewend was. Het leerde daaruit, dat niemand, die de wet overtreedt, ontzien wordt, zelfs niet de hoogste magistratuur en het dus op zijn tellen moet passen. En inderdaad, sindsdien verminderde het aantal bekeuringen ter zake van overtreding der muskieten-verordening.”

De *muskieten-verordening!* Het is er om van te waterdanden. In Suriname weigert men met onverklaarbare hardnekkigheid het voorbeeld van den Britschen nabuur te volgen. In onze goede stad Paramaribo staat het iedereen vrij zooveel muskieten te kweken als hem lust. Elke wasvrouw — en haar aantal is legio — heeft naast haar woning een open vat of tobbe, waarin zij voor haar bedrijf regenwater opvangt. Deze vaten wemelen van muskietenlarven en wijst men de eigenares daarvan op het kwaad dat zij sticht, dan zegt ze met een gemoedelijken lach: „nono, mi masra, na watra waron”. (neen, mijn goede heer, het zijn waterwurmen).

Is er dan in de Koloniale staten niemand die het initiatief neemt tot het indienen van een „muskieten-verordening”, zoo het Bestuur geen tijd of geen lust heeft om de zaak ter hand te nemen? Legt men de Demerische verordening naast zich, dan is de samenstelling van zoo'n verordening een kwestie van een paar uren. Men weet toch wat de muskieten op hun kerfstok hebben.

Voorlichting zou, zoo noodig, de heer C. Bonne, officier van gezondheid der 2e kl. O. I. leger, gedetacheerd bij de landmacht in Suriname, kunnen geven. Hij maakte met zijne echtgenoot, mevrouw J. Bonne Wepster, een studiereis naar de Panamakanaalzone. (Zie zijn verslag, dat als bijvoegsel tot de Nederl. Staatscourant van 29 Januari 1917, No. 24 is verschenen).

Wellicht ligt het op den weg van Dr. den Houter — zie ons vorig nummer — deze levenskwestie voor de kolonie ter hand te nemen.

„Arbous is gekomen, de langverwachte” — aldus „Suriname” van 16 Maart.

„In onze samenleving, waar echte kunst zoo weinig doordringt en de herinneringen aan het Hollandsch ensemble (waarvan Arbous zelf deel uitmaakte), dat ons, nu 10 jaar geleden, voor het eerst echte Hollandsche kunst deed genieten, en aan Vogel, die al bijna vier jaar geleden Paramaribo veroverde met zijn voordrachten — in onze samenleving is de herinnering aan deze kunstenaars bij de gratie der goden zoo levendig, dat de aankomst van Gerard Arbous met blijde verwachting werd tegemoet gezien.”

Volgens „De West” van denzelfden datum dacht Arbous vier avonden voordrachten te geven en daarna een groote voorstelling met medewerking van dilettanten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onschuldigen veroordeeld? De *Pembrita Betawi* maakt melding van de uitspraak van den landraad in zake den aanval op de boschpolitie in een zeker district op Java. Van de 38 beklagden, die, volgens den verslaggever, alle zoo onschuldig er aan waren als pasgeboren kinderen, werd er maar één vrijgesproken. Alle anderen werden veroordeeld tot dwangarbeid van 4—15 jaren.

Een goede maatregel. De assistent-resident van Grobogan heeft, volgens de *Sinar Djawa*, den In-

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Boksen.

Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL

Joh. Camphuisstraat 165—167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.

Versterking.

Jujutsu.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOËN.

NIUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

BLOUSES in voile à fleurs f 4.95
„ in voile rayé f 3.95
„ in Mousseline de laine rayée . . . f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA
Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.

Pension per dag vanaf f 4.- Tevens Europeesche Keuken

Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813—1913.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

landschen ambtenaren in zijn afdeeling verboden van de afdeelingbank aldaar geld te leenen. Het blad vindt, dat dit verbod ter navolging in andere afdeelingen mag dienen. Het wordt meer dan tijd, dat de ambtenaren leeren de tering naar de nering te zetten. De ondervinding heeft daarbij geleerd, dat het leenen tal van executies tengevolge heeft, waarbij, zooals bijv. kort geleden gebeurde, een huis ter waarde van f 200 verkocht werd voor f 25. — met het gevolg, dat de eigenaar zich van kant heeft willen maken.

Toestanden op de particuliere Landrijen. De *Oetoesan Hindia* wijdt hieraan een artikel. Vooraf wordt in herinnering gebracht het door de S. I. te Soerabaja genomen besluit een deputatie te zenden naar den Gouverneur-Generaal, om o. a. te verzoeken, dat van Regeeringswege kosteloos een advocaat worde aangewezen voor iederen Inlander, die een landeigenaar in rechten zou willen aanspreken. Het is om van woede te koken — alzoo de schrijver — als men ziet hoe met de hulp van de meeste ambtenaren de opgezetenen verdrukt, uitgezogen, bestolen en van hun rechten beroofd worden door de landeigenaren. En dit in de 20ste eeuw! De Regeering mag er wel dankbaar voor zijn, dat de zachtmoedigheid van den Inlander steeds het plaats hebben van zeer ongewenschte gebeurtenissen voorkomen heeft.

In de *Sinar Djawa* wordt breedvoerig melding gemaakt van de uitzuigingen, waaraan de opgezetenen der particuliere landrijen in Soerabaja zijn blootgesteld. Op een zeker land, waar tevoren de grondhuur nooit meer dan 10 cent per hoofd en per maand bedroeg, is deze langzamerhand tot f 3. — gestegen en kwam in 1912 zelfs op f 7.50 te staan. Toen de menschen niet meer wilden betalen, werden zij weggejaagd en kregen f 100 voor de kosten van verhuizing. Een *missigit*, die er reeds van het jaar 1855 bestond, werd op last van een advocaat onvergehaald en de inboedel, w. o. ook een preekstoel en een verzameling *korans*, in beslag genomen. Naar aanleiding van deze roof- en plunderpartij werd een klacht ingediend. Menschen, die op hun eigen erf hun eigen boomen omkapten, werden gestraft met 2—6 maanden dwangarbeid. Deze hebben om gratie gevraagd.

Heerendiensten. In de *Sinar Djawa* komt voor het verslag van een door den Voorzitter der *Centrale Serikat Islam* geleide vergadering der S. I. te Sitobondo. Naar aanleiding van de klachten over de aanwending van de gelden tot afkoop van de ten behoeve van het dessabestuur te verrichten dessadiensten, zeide de voorzitter, dat het een verblijvend verschijnsel genoemd kon worden, dat vele dessalieden thans die diensten als vernederend beschouwen. De volksleiders zijn verheugd te kunnen constateeren, dat *Kromo* niet langer de slaaf van anderen wil zijn. Ook achtte hij het een vernedering voor de bevolking een zwaren druk, die op haar is gelegd, om de riettuinen en tabakschuren na een brand te bewaken. Men kan zeggen, dat de menschwaardigheid van den Inlander daardoor omlaag wordt gehaald, wat niet in overeenstemming te brengen is met de bedoelingen van den Minister van Koloniën om den Inlander dien „hoog verheven” militieplicht tot verdediging van staat en land op te leggen.

In de *Oetoesan Melajoe* wordt het opstootje in Tapanoeli geweten aan de verplichte heerendiensten en het hooge hoofdgeld, welke voor Tapanoeli veel te zwaar waren. Onder het bestuur van den resident Vorstman, — zoo heet 't verder in dit stuk — werden de duimschroeven nog sterker aangezet. Terwijl hij wist, dat er onder de bevolking een geest van onrust en verzet heerschte, werd er toch niets gedaan om dien druk op de bevolking te verlichten.

Verbetering van den Vee stapel. De *Bintang Soerabaja* beschrijft, hoe in de afdeeling Batang van de residentie Pekalongan, op voorstel van den veearts Pekalongan, dr. H. J. v. d. Schroeff, door de afdeelingbank te Batang besloten werd een veeveening te openen tot een maximum van f 5000. — Het doel daarvan is: te zorgen, dat jonge op de jaarlijks te houden veetentoonstelling te Limpoeng (district Soebah) geprimeerde stierkalveren de afdeeling niet uitgaan. Mocht de eigenaar van zoo'n geprimeerd stierkalf er toe overgaan, het beest te verkopen, dan koopt de bank het op tegen een door den veearts of diens mantri te taxeerden redelijken prijs, na voorafgaande keuring. Het kalf wordt dan opfokking aan den eenen of anderen sappibezitter gegeven tegen vergoeding van verzorgingskosten en premie ingeval van goede verzorging. Na een jaar of twee wordt het beest, hetzij als dekvee, hetzij als trek van de hand gedaan, waarvoor de gouvernementen-veearts dan steeds zijn bevoegdheid zal verleenen. Behalve voor dit doel zal over het geld beschikt kunnen worden voor andere doeleinden, de bevordering van de veeteelt betreffende. Van de winsten op deze verzekering wordt na aftrek der kosten en berekening van 18 procent een reserve gevormd voor afschrijving van eventueel te lijden verlies door het afsterven van beesten. De gouvernementen-veearts heeft zich tevoren bij schriftelijke verklaring verbonden, dat hij met het hem ten dienste staande fonds ad 4000 ruim, aansprakelijk blijft voor eventueel door

de bank te lijden verliezen, indien dezen het bedrag der reserve overschrijden.

Eene Terechtwijzing. In de *Sinar Djawa* biedt de *wedono-politie* van Semarang in een „Ingezonden stuk” verontschuldiging aan namens zijne vrouw, die in de tram tegenover de medepassagiers onbeschoft is geweest. Hij is er zelfs erkentelijk voor, dat zijn vrouw in dit opzicht een lesje heeft ontvangen en hoopt, dat zij voor den vervolge hierdoor tot betere gedachten zal zijn gekomen.

In een onderschrift wordt door de redactie nog verder toegelicht, dat deze *wedono* zelf op het redactie-bureau is geweest om tegenover haar zijn leedwezen over het gebeurde te betuigen. De schuldlige krijgt dan nog een bijna een volle kolom lange terechtwijzing, met het verzoek die aan zijn echtgenoot te willen voorlezen.

Waarom moet men dat een Hulpbank noemen? Onder dit opschrift staat in hetzelfde blad een klacht uit Poerkowerto over het „vertrappen” van den kleinen man en van het Inlandsch personeel der afdeelingbank door het bestuur dezer instelling. Tot staving hiervan wordt o. a. aangehaald het feit, dat de drie Europeesche geëmployeerden aan deze bank te zamen meer tractement ontvangen dan het gezamenlijk uit 25 personen bestaande Inlandsche personeel.

Chineesch geld voor een Missigit. In de *Pewarta Deli* worden met cijfers de bedragen vermeld, die ontvangen werden voor de oprichting van een missigit te Pemalang Siantar (Sumatra's Oostkust), waaruit blijkt, dat van de f 264.90, die door 64 personen ingeteekend waren, slechts f 64.90 van Mohamedanen afkomstig waren en f 200 van een Chinees, n.l. den majoor der Chineezers.

Indië Weerbaar. In de *Tjaja Sumatra* wordt melding gemaakt van een artikel in de *Peking Daily News*, waarin wenschelijkheid, ja noodzakelijkheid van een bezetting van Ned.-Indië door Japan wordt aangetoond en daarvoor propaganda wordt gemaakt onder de Chineezers, met de belofte, dat Japan dan terstond gelijkstelling en meerdere rechten zou geven. Hierop laat het Maleische blad een betuiging volgen van gehechtheid aan het Nederlandsche gezag, de meening uitende, dat de Inlander er niet op gesteld is dat gezag, tegen welk ander ook, te ruilen. Tevens worden de Inlandsche lezers opgewekt zich krachtig te verweren tegen eventuele wisselingen, o. a. door alleen steun te verleenen aan „Indië Weerbaar”.

Anti-Woekerwet. In de *Oetoesan Melajoe* wordt het ontstaan van de z.g. woekerwet toegelicht. De schrijver is er ten eerste mede ingenomen, dat deze tot stand is gekomen, doch hoopt, dat zoodra zijne landgenooten op economisch gebied wat meer tot ontwikkeling zullen gekomen zijn, zij de bescherming, hun door deze wet toegekend, niet meer nodig zullen hebben.

Rijp geoordeeld. De korte inhoud van de Indische begroting voor 1917 is in het Maleisch door den heer P. J. Gerke, referendaris ter Algemeene Secretarie, opgenomen in een brochure van de Commissie voor de Volkslectuur. Het blad (*Oetoesan Melajoe*) is hiermede zeer ingenomen en daarvoor zeer dankbaar. Het is een bewijs, zegt de schrijver, dat nu 's lands bevolking waardig is gekeurd om na te gaan, wat met de door haar opgebrachte gelden verricht wordt, en daardoor in de gelegenheid wordt gesteld om zelf te overwegen welke zaken in den vervolge geregeld en behartigd moeten worden, welke ter bevoegder plaatse dienen voortgebracht te worden, enz.

Schrijver vindt 't o. m. vreemd, dat alleen voor Java Landrechten noodig worden geacht. Op de buitenbezittingen worden z. i. ook vele streken aangetroffen, waar de bevolking rijp genoeg is voor deze gezegende instelling. Hij wil dit uit de begroting bewijzen, die o. a. voor streken met nog geen kwart van de bevolking van Java, meer dan de helft van het daar aanwezige aantal onderwijzers aanwijst. Wel een bewijs, meent hij, dat de Regeering weet, dat de bevolking in die streken minstens even ontwikkeld is als op Java.

Dankbaarheid. In de *Kaem Moeda* verhaalt een hadji van de groote ellende, die hij en zijne reisgenooten te Mekka gedurende dezen oorlogstijd onderhouden hebben en hoe blijde zij waren, toen het bericht vernomen werd, dat een boot zou komen om hen te halen. Die blijdschap was zoo groot, dat de menschen, die er uit zagen alsof zij op sterven lagen, op eens een andere gelaatsuitdrukking kregen. Aan het slot van zijn verhaal, wekt schrijver alle Muzelmannen op toch vooral zeer dankbaar te zijn en nooit te vergeten, wat in dezen tijd in hun belang is gedaan door Dr. Rinkes, het Indische Gouvernment en de toen in Mekka vertoevende handelaren uit Hindostan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afkeuring. Ook de Chineesche pers beoordeelt de thans weer ingetrokken post van f 15 mille voor het reizen van regenten naar en in Europa en onderschrijft wat dienaangaande door het *Soer. Hbl.* is geschreven: Het heet, dat deze reizen voor hunne sociale ontwikkeling moeten dienen — alzoo de *Bintang Soerabaja*. Nu zijn de meesten dezer hoofd-

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

BLANCHISSERIE DE BRUXELLES

(Firma J. A. STAUTTENER). Fondée 1890.

1e Klasse Wasch- en Strijkrichting
Uitsluitend fijn lijf- en tafelgoed

's-Gravenhage - Tollensstraat 75/77 - Tel. H 873

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank

van Ambtenaren en Beambten.

Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.

Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—
Rentevergoeding 3,6 pCt.

J. N. MULLER,

En gros Singel 233 Amsterdam En détail Paleisstraat 45
Telefoon 6011. Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers,
Tasschen en fijne Lederwaren.

A. KOGELS & ZON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND- SCHOENEN

brocat, zijde,
goudleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverlancier
NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadrementen in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en
Schilderstukken.

Zeer matige prijs voor het vergulden van
Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.

Geen filiaal hier ter stede.

ambtenaren reeds op een leeftijd, dat zij wel met hun gezin op 's lands kosten naar en in Europa willen rondreizen voor een aardige variatie, maar te oud zijn, om zich druk te maken voor sociale ontwikkeling. De jongste regenten (in leeftijd) zijn o.a. die van Tjiandpoer, Karanganyar en Ponorogo, maar de twee laatsten zijn in hun jeugd reeds in Europa geweest. Welk praktisch nut voor de bevolking, evenredig aan de kosten, die z.g. „sociale ontwikkeling” kan hebben, waar de eigenlijke leiding toch berust bij het Europeesch bestuur, is het blad niet duidelijk. De kort geleden gepensioneerde regent van Probolinggo, Abdoel Moehni, is in zijn jeugd in Europa geweest en welke ervaring de regering met regenten met een dunne laag vernis van Westersche beschaving heeft opgedaan, is dunkt mij — alzo de schrijver — nog genoeg bekend.

Een nieuwe Stoomvaartlijn. De *Pewartar Soerabaja* vernam, dat binnenkort door een Japansche maatschappij een tweemaandelijksche stoombootdienst zal worden geopend uit Yokohama naar de Zuidzeilanden, Sangir- en Talaut, Menado, Tominihocht. Een concurrent dus voor de Java-China-Japan lijn en de K. P. M. (Koninklijke Paketvaart Maatschappij). De handelaren te Gorontalo wrijven zich in de handen, niet alleen omdat de K. P. M. reeds de vrachtprijzen heeft verlaagd, zoodanig, dat ze niet hooger zijn zullen, dan die der Japansche, maar bovenal omdat de groote voorraden copra, welke sedert het begin van den oorlog daar opgestapeld liggen, nu uitgevoerd kunnen worden. Zij verheugen zich natuurlijk ook over de verlaging van het vrachttarief, dat inderdaad zeer hoog kon geacht worden en waaraan ze zich wel moesten onderwerpen, omdat ze aangewezen waren op de K. P. M. booten. Men behoeft evenwel nog niet te vreezen, dat de K. P. M. of Java-China-Japan lijn „er onder gewerkt” zullen worden door de Japs, want beiden hebben een belangrijk fonds gereserveerd voor de bestrijding van concurrenten. Ook het publiek kan van deze nieuwe vaart profiteren; verschillende artikelen, daar niet meer te krijgen en thans van uit Holland ook niet te bekomen, kunnen nu wellicht aangevoerd worden uit Japan.

Tegenspraak. In de *Djawa Tengah* wordt de meening van het *Soer Hbl.* bestreden, dat in het voornemen van den Regeeringscommissaris Liefcrinck zou gelegen zijn om de S. I., van wege haar vermeend aandeel in den Djambischen opstand, te onderdrukken en den Inlander terug te brengen tot zijn staat van 300 jaren geleden. Men vergeet, dat de Inlander thans een gevoel van eigenwaarde in zich omdraagt. Voor Djambi behoort men niet bevreesd te zijn, als men daar de menschen maar meer vrijheid laat, hen niet onderdrukt, doch rechtvaardig bestuurt. Afgescheiden hiervan, gelooft de redactie niet, dat dergelijke voornemens post gevat kunnen hebben bij een man zoo hoogstaand, beleidvol en rechtvaardig, als de heer Liefcrinck altijd geweest is.

Raadselachtig. In de *Pertimbangan* wordt medegegeeld het antwoord van het Chineesche kabinet op een vraag door een lid der volksvertegenwoordiging(?) gedaan: of, naar aanleiding van de onlusten in Ned. Indië, de Chineesche handel daar schadevergoeding heeft gekregen, of er een oorlogsschip daarheen is gezonden om voor de belangen der Chineesche onderdanen te waken, en of de Ministers van Onderwijs, Landbouw en Handel ter zake rapporten hadden ontvangen van de Chineesche handels- en onderwijsverenigingen in Ned.-Indië? Bovenbedoeld antwoord luidde: dat op N. Guinea (?) 9 Chineezers gedood waren, dat 3 schepen verloren zijn gegaan en dat behalve in Djambi voor f 20 mille schade was aangericht. Aan de Chineesche consuls werd telegraphisch opgedragen om schadevergoeding te vragen aan de Nederlandsche Regeering. In verband met de groote belangen in Indië bestond het voornemen daarheen een oorlogsschip te zenden, maar tot nu toe heeft de Republiek aan dit voornemen geen uitvoering kunnen geven, omdat er op de marinebegroting zoo veel besnoeid werd. Aan den gezant in Nederland werd telegraphisch opgedragen ernstig tegen de politierol te protesteeren, die op de drie hoofdplaatsen van Java reeds door een residentiegerecht was vervangen. Aan den gezant werd daarna mede opgedragen ook voor alle overige plaatsen op gelijke behandeling met de andere landaarden aan te dringen.

Honden-saté. In de *Pewartar Soerabaja* wordt verhaald van een Chinees tegen wien proces-verbaal is opgemaakt, wegens het bezit van een hondenfokkerij, terwijl geen dezer dieren van een penning was voorzien. Hij verdedigde zich door te verklaren, dat de honden slechts werden gehouden om geslacht te worden. „Misschien wel voor saté” wordt hieraan toegevoegd.

Japanners Mohamedaan. In hetzelfde blad beweert de redactie, dat in tegenstelling met de vijandschap vroeger tusschen Chineezers en Japanners, de laatsten thans aansluiting zoeken met Chineezers en Inlanders. Velen zijn zelfs Mohamedaan geworden. Uit overtuiging, of omdat zij zich er door aangebroken gevoelen? vraagt de schrijver. Ongetwijfeld zullen er anderen redenen voor bestaan, meent hij.

Japansche Kooplust. Hetzelfde blad vernam, dat een Japansche maatschappij reeds geruimen tijd moeite doet om twee erfpachtslanden ten Noorden

van Bandung in bezit te krijgen. Daar er zich in de onmiddellijke nabijheid van deze plaats verschillende versterkingen bevinden, zoo heeft het bestuur die pogingen verhinderd, door zelf die landen te kopen. Nu wil die maatschappij andere gronden in die buurt kopen. Waarom juist daar en niet op andere plaatsen? Iedereen zal 't wel begrijpen, verklaart de schrijver.

Nieuwe Vereenigingen. Te Semarang, Soerakarta en Djokjakarta zijn afdelingen opgericht van een algemeene vereeniging tot behartiging van alle klachten der Chineezers in Ned.-Indië. (*Pewartar Soerabaja*).

Van Vreemde Koloniën.

Steunpunten voor de vloot en koloniale politiek.

Wie door de geweldige gebeurtenissen van de laatste jaren de geruchten niet vergeten heeft, die in de daar-aan voorafgaande jaren nu en dan opdoken over pogingen door Duitschland aangewend om steunpunten voor zijn vloot in verschillende deelen van de wereld te krijgen, kan zich herinneren dat door ons eenige malen bijzondere aandacht gevraagd is voor 't gevaar de Duitse vlag in den Nederlandsch Oost-Indischen Archipel geheschen te zien. Veel geloof is hiertoe toen niet gehecht, men heeft 't beschouwd als een van de vele fantasieën waartoe vrees brengt. Wij vinden nu in de Deutsche Kolonialzeitung van 20 April 'n artikel van P. Dehn, dat 't bestaan der voornemens echter zeer waarschijnlijk komt maken, terwijl 't alleen aan den Britschen najver wordt geweten, dat er niets van is gekomen.

Alle mogendheden, die invloed ter zee willen doen gelden, beschikken over steunpunten en kolenstations voor hun vloot, Engeland over 54, de Ver. St. v. Nrd. Amer. over 28, Frankrijk over 26, Japan over 19. Duitschl. had, in weerwil van zijn groote handels- en oorlogsvloot, behalve Kiautschau geen enkel dergelijk punt. Alle pogingen werden, zegt de schr. door de afgunst van de Britsche politiek te niet gedaan; haar pers maakte de Duitse bedoelingen steeds als voor de vrede gevaarlijke veroverings oogmerken verdacht. Hij gaat de ter zake door D. in de laatste 20 jaren gedane stappen na.

Van 't Marseillaansche handelshuis Rabaud werd de nederzetting Scheid-Said in de Roode Zee gekocht. Zij ligt op een schiereiland tegenover Perim, niet ver van Aden. Als D. bezit zou 't Eng. geen rust laten, D. moest er dus van afzien.

Reeds lang werden Marokko en de Balearen genoemd, een Turksche haven in 't Oosten van de Middellandsche Zee, daarna een haven in de Persische golf, een eiland in 't Nederlandsche Soenda- of Soeloegebied, de Portugesche nederzetting Macao. In 1902 werd de stichting van een D. kolenstation besproken op 't aan Nederl. behoorende Poehoe Waij in de nabijheid van Singapore. Deze Engelsche belangensfeer werd ook voor D. afgesloten.

In Mei 1906 verspreide de „Times” 't volgens den schr. valsche gerucht, dat D. kapitalisten de steenkolenmijnen op P. Laoet, Z. O. van Borneo, in bezit trachten te krijgen, om er een vlootsteunpunt van te maken. Dadelijk kwam Eng. tegen 't gerucht in 't geweer.

In 1904 is Madeira aan de orde geweest, maar werden daar Portugesche belangen door bedreigd geacht, tegen Marokko moest Spanje zich wapenen, in 1909 moest Siam door een verdrag alle vreemden invloed weren, ook de beruchte komst van 't D. oorlogsschip Panther voor Agadir in 1911 gold als een poging in dezelfde richting, die daarom ook door Eng. hoog werd overvat. In 1910 werd 't zelfde gevaar in Nicaragua en in 1912 zelfs in Triest gezien en bestreden.

Worden al deze gevallen besproken alsof de waarheid in twijfel te trekken is, merkwaardigerwijze is de strekking van 't geheele artikel er op gericht om de noodzakelijkheid te bepleiten van 't verkrijgen van dergelijke D. steunpunten in verschillende deelen van de wereld, zoodat 't geloof eerder gevoeld wordt, dat daar naar in 't verleden ook wel degelijk zal zijn gestreefd. Volgens den schr. zal in de eerste plaats in D. Oost-Afrika een dergelijk punt moeten worden ingericht maar zal D. zich ook elders de vrije hand op zee moeten verzekeren tegenover de overmacht, die overal bevoorrechte belangen heeft en eischt en overal teren 't D. rijk is ingegaan.

Zeer belangrijke beslissing.

Zoo kondigde Lloyd George de gebeurtenis aan, die een mijlpaal mag heeten in de constitutioneele geschiedenis van 't Britsche rijk. Wij hebben hem zien komen dien maatregel, die nu, na 't nemen van een proef, zijn beslag gekregen heeft. De rijksoorlogsconferentie, waarin de leidende staatslieden van de overzeesche gewesten en van Indië samenwerkten met 't oorlogskabinet, droeg geheel het karakter van een gelegenheids bijeenkomst. Zij heeft in haar 14 vergaderingen echter alle aangelegenheden van de Br. algemeene politiek zoo besproken, dat hun werkzaamheid, die van een rijksoorlogskabinet werd. De op deze wijze genomen proef tot samenwerking van de deelen van 't rijk in alle werelddeelen heeft de overtuiging gevestigd, dat ook in normale tijden overeenstemming gezocht en verkregen behoort te worden. En nu is de groote nieuwigheid, dat men in de laatste zitting overeengekomen is, dat er jaarlijks bijeenkomsten gehouden zullen worden of vaker, wanneer dit dringend noodig zal zijn. 't Kijks kabinet zou bestaan uit den Eng. eersten minister en die van zijne collega's, welke zich met algemeene rijkszaken bezig houden, verder de eerste ministers of vertegenwoordigers van de kroonkoloniën, een vertegenwoordiger van Indië, aangewezen door de Indische regering.

Lloyd George sprak de hoop uit, dat de jaarl. vergadering een instelling van de Eng. grondwet zou worden. Met eerbiediging van de autonomie van elk der deelen zou dan voor de buitenlandsche en de algemeene rijksaangelegenheden samenwerking verkregen worden. Inderdaad een zeer belangrijke stap in de richting

Bankierskantoor

van

LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3

's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens

Safe Deposit

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.

COMPLETE

Woninginrichtingen en Betimmeringen

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-

Mode Magazijnen.

Handschoenen.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2

Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.

2de Schuijstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

om de verspreide deelen als een eenheid samen te houden, maar toch zal nog een schrede verder gegaan moeten worden. Indië zal alle rechten van een kroonland moeten krijgen.

Wel wat te ver!

Dat twee voormalige tegenstanders er bij een latere ontmoeting, nadat zij tot medestanders geworden zijn, te zwijgen doen tot wat zij voorheen hebben verguisd, om elkander te eeren in datgeen wat men zelfs in zijn vijand kan waardeeren, dat zal niemand hinderen. In tegendeel zelfs, dat pleit meestal voor grootheid van karakter. Maar wanneer tusschen die tegenstanders zaken te vereffenen zijn, die nooit en door niets zijn goed te praten en wanneer zij dan tegenover elkander gebracht elkander gaan verheerlijken om datgeen wat de kiescheid zou eischen onaangeroerd te laten, dan is dit een daad, die tegen 't gewone gevoel van ridderlijkheid ingaat en die er te huichelachtiger om wordt als hij dan nog wel juist met een beroep op de ridderlijkheid gedaan wordt.

Deze gevoelens dringen zich onweerstaanbaar op bij te lezen van de wederzijdsche opkammerij van de generaals French en Smuts, die zij ten beste gaven bij het groot banket, doof leden van 't Hooger- en Lagerhuis den Boerengeneraal aangeboden.

Burggraaf French zat voor en had dus 't voorrecht den held van 't feest 't eerst te mogen huldigen, maar hij zette dit om in een zelfverdediging voor 't tijdvak waarin zij in Zuid-Afrika tegenover elkander hadden gestreden. 't Engelsche leger heeft, zeide hij, naar ik hoop en geloof, den naam dat het den oorlog met die edelmoedige ridderlijkheid heeft gevoerd, welke hem alleen in de oogen van de beschaving kan rechtvaardigen, eerlijk verdiend, en ik verheug mij als ik in 't verleden terugzie en ontwaar hoe onze vijand, die toen onder aanvoering van mannen als Botha en Smuts stond, met ons gewedijverd heeft in de voortdurende betrachting van die mooie gevoelens, welke wakkere vijanden altijd moeten aankweken.

De gasten juichten en Smuts wist niet beter te antwoorden dan „de oorlog werd aan weerskanten in een sportmansgeest en op een zuivere, ridderlijke wijze gevoerd”, waardoor hij evenzoo de toejuichingen mocht hooren losbreken. Heeft hij toen echter wel bedacht, dat de Engelsche correspondenten gereed stonden om zijn woorden naar Zuid-Afrika over te seinen? In de positie van Smuts mag men zelfs in een after dinner toast geen dingen zeggen, die men niet verantwoord kan en 't zal hem zeker uiterst moeilijk vallen een bevestigende verantwoording te geven, wanneer straks de Z.-A. bladen hem de herinneringen zullen voorhouden, waarvan die aan de vrouwen- en kinderkampen wel 't minst strookt met de definities, die French en Smuts tot lauweren voor 't Britsche leger in Zuid-Afrika vervlochten.

Heeft French met voorbedachte rade de plaats en de gelegenheid tot een afrekening voor 't onuitgevochten punt gekozen, dan is hem driestheid niet te ontzeggen. Smuts is dan in de hinderlaag gevallen en heeft zich overgegeven.

Toch had hij, naar 't ons voorkomt, een aardigen tegenzet kunnen doen, nu zijn Engelsche vervanger in Oost-Afrika, generaal Hoskings, na kort optreden weer vervangen is door een Boeren generaal, en hiervoor van Deventer aangewezen is, die zijn oorlogslessen van Smuts gekregen heeft.

Ijzer uit Algerië.

Sedert lang is de ijzerrijkdom van de provincie Constantine bekend. De „Temps” heeft er weer eens aan herinnerd. 't Erts komt overeen met de beste soorten uit Zweden en Bilbao, en de jaarl. productie wordt op minstens 500.000 ton geschat. Waarom blijft 't onbenut? Volgens de „Temps”, omdat de nijd tusschen de havens Bone en Bizerta 't aanleggen van een spoorwegverbinding naar 't erstgebied belet heeft. Bone is Algerijnsch, Bizerta is Tunisch, 't eerste ligt den Franzen 't meest na aan 't hart, 't laatste ligt dicht bij 't mijngebied, van daar overwegen zonder beslissing 't Blad dringt er op aan om den knoop-door te hakken, 't heeft ijzer noodig.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

De burgerlijke geneeskundige dienst in Ned.-Indië.

Als mededeeling No. VIII (Afdeling Tropische Hygiene No. 4) van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen:

De taak van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederl. Indië, door Dr. W. T. de Vogel, hoofdinspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst in N. I. (Amsterdam, Ellerman, Harms en Co.).

Het geschrift bevat den tekst eener voordracht van Dr. de V., vermeerderd met plaatjes, kaartjes en grafische voorstellingen. Het geeft een uitstekend idee van den aard van het werk en de organisatie van dezen van dienst, zoome de van de groote betekenis der te vervullen taak. Vooral interessant zijn de mededeelingen over den gezondheidstoestand te Sibolga.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De eerste afl. van den 2en jaarg. van dit maand-schrift opent met een redactioneelen terugblik op de half-Tentoonstelling (evenals alle volgende bijdragen, geïllustreerd).

M. Ng. Djwidjo Sewojo (zoals men weet een der gevaarlijksten van het Comité „Indië Weerbaar”) schrijft een artikel over „het inlandsch onderwijs in Nederlandsch Oost-Indië. Schr. betoogt dat dit onderwijs heden ten dage nog lang niet aan billijke eischen voldoet; acht o. m. opheffing der z.g. desa scholen wenschelijk en is van meening dat de Inlandsche onderwijzers veel te laag gehonoreerd worden.

De heer S. Sunjaningrat (de banneling) artikelt over de deputatie van het comité „Indië Weerbaar. De heer doet vooral uitkomen dat de meeste leden dier deputatie, behalve het mandaat van het comité, ook eene voordracht van hunne eigen vereenigingen hebben uit te

voeren. Zelfs is het de bedoeling geweest van de door hen vertegenwoordigde lichamen (Sarekat Islam, Boedi Oetomo, Perserikatan Minahassa) dat zij in de eerste plaats beschouwd moeten worden als afgevaardigden hunner vereenigingen. „Zij zijn naar Nederland gegaan niet om enkel het opperbestuur te wijzen op den treurigen toestand van weerbaarheid waarin Indië zich bevindt, doch ook — en dat zal weldra blijken de hoofzaak der zending te vormen — om Nederland de boodschap te brengen, dat het Indische volk om medezeggenschap vraagt.”

Jhr. H. B. de la Bassecour Caan vraagt de aandacht voor eene beschouwing over de medische zending in Nederlandsch Oost-Indië, waaruit opnieuw blijkt dat de zending, ook op medisch gebied hoogst nuttig werkzaam is onder de Inlanders.

Mr. J. G. Huyser vervolgt, ten slotte, zijn interessante artikelenreeks over het vervaardigen van krissen. Mr. H. beschrijft thans verschillende krisheften of grepen, die meestal zeer kunstig zijn versierd. „Er zijn — zegt de schr. — prachtstukken bij, getuigenis aflegend van een onberispelijke, hoogstaande techniek, van superbe materiaal vervaardigd en een ornament vertoonend, waarvan de wederga ter wereld niet te vinden is.”

Moeara Teweh.

In het 16-Mei Nr. van het „Nederlandsche Zeewezen” vervolgt luitenant E. A. Nix zijn aardig geschreven en geïllustreerde opstelletje uit Moeara Teweh (Oost-Borneo); hij vertelt nu weder een en ander over de fauna van Borneo.

„Indië”. Geïllustreerd Weekblad.

De dubbelaflevering 6/7 is nagenoeg geheel gewijd aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, welke in 1817 werd opgericht en dus thans zijn eeuwfeest viert. Dr. H. H. Zeylstra Fzn. herdenkt dit feit in eene algemeene beschouwing. — Verder een artikel van Dr. J. C. Costerus „de beteekenis van 's Lands plantentuin voor de wetenschap.” — Van Prof. Dr. Johanna Westerdijk „de beteekenis van 's lands plantentuin voor den landbouw”. — Mevr. M. C. Kooy-Van Zeggelen eindelijk maakt een lange wandeling „in den hortus Bogoriensis”. Veel mooie illustraties en portretten verduidelijken de verschillende artikelen.

Verder in dit Nr. nog een korte beschouwing van den heer F. de Knobel „Indië's verdediging”.

Handel, Nijverheid en Landbouw in N.-I.

Blijkens eene mededeeling in No. 11 (16 Maart 1917) der „Korte Berichten” is verschenen No. 2 der publicatiën in 1917 van de afdeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg, onder den titel: Verslag omtrent handel, nijverheid en landbouw van Nederlandsch-Indië gedurende 1916.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Het Nr. van 15 Mei bevat een artikel over de prauwenvaart en den Inlandschen handel van West-Celebes, bewerkt naar de studie van L. van Vuuren in afl. 1 van het Tijdschrift „Koloniaal Studien” (waarop reeds eerder in dit blad de aandacht werd gevestigd).

Verder vinden we in de rubriek „Bibliographie” besproken een geschrift van J. Sibinga Mulder: De boekhouding eener Java-Suikerfabriek (No. 1 van een serie getiteld „De administratie onzer Indische cultuurondernemingen, met een korte verklaring van elk bedrijf dat behandeld wordt”).

In het eerste gedeelte van zijn werk schetst de heer S. M. het bedrijf, het verkrijgen van grond voor de suikercultuur en verder de grondhuur-contracten, de tuinadministratie, de algemeene onkosten, de boeking daarvan, en de financieele beteekenis der Suikerindustrie.

Na aldus een algemeenen indruk van het bedrijf te hebben gegeven en den gang van zaken, wordt in het tweede gedeelte de eigenlijke administratie van het bedrijf, de boekhouding en de controle der onderdeelen behandeld, en eindelijk de controle-maatregelen.

De Indische Mercur.

Inhoud van Nr. 20: Huldeblijk aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. — Buitenzorg 1817—18 Mei—1917 (met ill.) door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De Export Centrale. — Beetwortelsuikeroogst in Amerika in 1916—17. — Planters-vereeniging „Semarang—Kedoe.” — Verkoop van Banka-tin in Nederlandsch-Indië. — De handel van de Vereenigde Staten met China. — The Hongkong and Shanghai Banking Corporation in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

De onrust in de Bataklanden.

Onlangs maakten we melding van een artikel in de Reflector, waarvan de schrijver zich over de zending bij ongunstig uitliet naar aanleiding der jongste onlusten in de Bataklanden.

Eenigszins in verband hiermede zij thans de aandacht gevestigd op een uitvoerig artikel van zending J. H. M. (eerwaldt), getiteld „Stemmen uit de Bataklanden”, waaruit we een gedeelte hier doen volgen.

„De stemmen uit de Bataklanden, van Inlander en Europeaan, zeggen dat daar groote ontvreemding in de gemoederen heerscht, misnoegen over maatregelen van Gouvernementswege genomen. Het eigenaardig patriarchale, dat het Bataksche volksleven kenmerkt en bij de aanneming van het Christendom zelfs nog beter is bewaard gebleven dan onder het regime van den Islam, heeft al te plots een geweldigen stoot gekregen. Toestanden, wier verandering en ook verbetering bij ons in Europa een proces van een paar eeuwen heeft vereischt, moeten nu bij het vliegend haasten van onzen tijd als door een tooverslag tot verbetering gebracht worden. Wat in de streken van Sumatra's Oostkust in den loop van een dertigtal jaren geleidelijk en waarschijnlijk ook met andere middelen tot stand kwam, moet nu in Tapanoeeli in een paar luttele jaren volbracht worden. De wegen, voor enkele jaren nog slechts paardenpaden of ter nauwernood voor het verkeer met rijtuigjes en vrachtkarren geschikt, moesten nu plots aan het verkeer met auto's dienstbaar gemaakt worden. Daarvoor moet veel belasting worden opgebracht en veel rōdi gedaan. De bevolking werd lang

HOTEL PENSION
„Bella Vista”
VAN STOLKWEG 14, bij de Schev. Boschjes
TELEPH. INTERC. S 533.
TJ. TEITSMA.

<p>GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS, BUREN-RENCEN DER BE-NOODIGDE WETTE-LIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING, INLIVINC DEN HAAG</p>		<p>HERALDISCH CARL KÖFFLER & VERHEFFING, HET OPSPOREN VAN FAMILIEWA-RENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHE-DEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREID-STEEN ZIN. OBRECHTSTR. 181.</p>
--	---	--

Hôtel Astoria et de Paris
Modern Familie-Hôtel
Hoefkade 9-11 - Tel. 6056
Station H.Y.S.M. Den Haag

J. VAN DER LUGT & Co.
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

B. P. GENEMANS
VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376
Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.
ATELIER VOOR HAARWERKEN.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Beskuit - Banket

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

Pension „DE KLONIA”
Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.
Westende 3 Telefoon Z 5175
AMSTERDAM.

daarmede in rust gelaten, en nu moet er gehaast worden, om het verzuimde in te halen. Zoo ging het geleidelijke, voor het gemoedelijk in patriarchalische toestanden levende Batakvolk zoo noodig, verloren. Is het wonder, dat de volksziel zich nu gedeprimeerd, beleedigd en verwond gevoelt? — Is het wonder, dat er nu menschen zijn, die dien heelen nieuwen boel als voor hen overbodigen rommel beschouwen en maar het liefst in de ravijnen van hun bergland zouden werpen? — Ja, verstandige menschen doen zoo iets niet, ook geen verstandige bruine Bataks. Maar de dommen hebben het beproefd. Zij hebben daarbij klop gekregen. Zij zijn op de vlucht gejaagd en verstrooid. En nu — is het nu daarmee uit? — Misschien, maar misschien ook niet. 't Komt er maar op aan, of die dommen verstandig worden of niet en of er dan nog andere dommen bijkomen of voor de verstandig gewordenen in de plaats treden."

De Bataksche schaakspeler: Si Narsar.

Het Mei-Nr. van het Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond schrijft:

„Uit een schrijven van den heer H. Meyer, te Weltevreden, Schaakredacteur van „Het Nieuws van den Dag voor Nederl.-Indië" nemen wij het volgende over:

Het schaakleven hier in Indië is den laatsten tijd zeer opgewekt. U hebt zeker wel gehoord van het hernieuwde optreden van den inlandschen schaker Si Narsar, een Batakker, die, voordat het Gouvernement in de Karo-Bataklanden voor rust en veiligheid zorgde, zich zelf ook wel schuldig heeft gemaakt aan rampok-partijen van de eene kampong tegen de andere, waarbij het aan dooden en gewonden niet ontbrak. — Niet ver van zijn kampong woont trouwens een stam der Batakkers, die voor luttel jaren een menschenboutje niet versmaadde en van de bij evengenoemde rampok-partijen behaalde gevangenen overheerlijke jachthotels wisten te bereiden.

Natuurlijk weet onze bruine schaakbroeder niets van theorie af en voelt zich daardoor in de opening bedreigt door allerhande onbekende gevaren. — zijn eenmaal de weeten voorbij, dan toont hij een goed ontwikkeld positie-gevoel. — Natuurlijk heeft hij op den „Weg zur Meisterschaft" nog een goed eind af te legen, maar het is in ieder geval een mij nog niet geheel verklaarverschijsel, hoe een halve wilde — want dat is hij, — het „esprit de jeu" bezit om een soms werkelijk goede partij te spelen.

Erg veel theorie studeeren zal niet gaan, zoolang de goede man noch lezen noch schrijven kent. — Aangezien hij geruimen tijd bij mij heeft gelogeed, heb ik hem van meer nabij leeren kennen dan menig ander en de resultaten van die kennismaking vindt U neergeschreven in bijgaand artikeltje in mijn schaakrubriek.

Tevens zend ik U een tweetal partijen van Si Narsar waaruit zijn zwakte en zijn sterkte blijkt. — Voorloopig zal hij wel iedere partij tegen een werkelijk goed speler reeds in de opening verliezen.

Hieronder volgt het artikel over Si Narsar en twee door hem gespeelde partijen, overgenomen uit het „Nieuws van den Dag voor N.-I." 1).

SI NARSAR.

Na een tournee over Java is deze Bataksche schaker weder te Batavia teruggekeerd, waar hij zich thans in eenige ernstige partijen met de beste spelers meet.

Te Bandoeng heeft Si Narsar 22 partijen simultaan gespeeld met den uitslag: 18 gewonnen, 3 verloren en 1 remise; tijd 5 uur.

Te Djocja speelde hij 18 partijen, waarvan hij 2 verloor en 1 remise maakte in den tijd van 6 uren.

Te Soerabaja speelde Si Narsar twee simultaan-sances, de eerste keer tegen 22 borden (15 gewonnen, 6 verloren, 1 remise) en de tweede keer tegen 14 borden (8 gewonnen, 3 verloren, 3 remise).

De voornaamste proef zoude hij echter te Soerabaja te doorstaan hebben en dit niet in den vorm van een simultaan-seance, maar in een tweetal ernstige partijen tegen den Heer Bleykmans, die hij beide verloor.

Voor de partij, waarin de Heer Bleykmans Wit speelde, komt dezen Heer allen lof toe voor de wijze, waarop hij gebruik makend van het gebrek aan theoretische kennis van Si Narsar, in den aanvang den beteren stand wist te verkrijgen en dezen in een voortreffelijk doorgevoerde aanval wist om te zetten. Wij zullen deze interessante partij zoo spoedig mogelijk in onze rubriek opnemen.

Merkwaardig is, dat wij in de rubriek van het „Bat.-Nsb." lezen, dat de Heer Bleykmans zich weinig waarderend betreffende het spel zijns bruinen tegenstanders zoude hebben uitgelaten, terwijl in een ons getoonden brief van een der bestuursleden van de Soer. Schaakclub juist het omgekeerde staat, n.l.

„De Heer Bleykmans is van oordeel, dat Si Narsar een zeer sterk speler is, die echter niets van de theorie kent en daarom reeds in het begin in het nadeel komt. Ook ontbreekt hem routine. Si Narsar is echter een speler met van nature buitengewone capaciteiten."

Welke van deze beide met elkaar in strijd zijnde lezingen de juiste is, kunnen wij thans lastig uitmaken, maar de praestatie van Si Narsar na zijn terugkeer hier ter stede doen ons het laatstgenoemde oordeel onderschrijven.

Tegen den Heer Heije speelde Si Narsar twee ernstige partijen, waarvan hij de eerste won, terwijl de tweede remise werd.

Van 5 ernstige partijen, welke de Batakker met den Heer Safier zal spelen, zijn bij het ter perse gaan van dit blad reeds twee door hem gewonnen, terwijl de redacteur, die eveneens een vijftal partijen met Si Narsar aan het spelen is, de eerste verloor en de tweede won.

Wie de partijen naspeelt, die wij van Si Narsar publiceren, zal zien, dat het midden- en eindspel door den Batakker inderdaad zeer sterk gespeeld wordt.

Wij mogen hier niet onvermeld laten, dat Si Narsar's kracht eerst dezer dagen weer goed tot ontplooiing

1) Deze partijen zijn opgenomen in genoemd Nr. van het Tijdschrift Ned. Schaakb. Ze werden door Si Narsar gespeeld resp. in Dec 1916 te Soerabaja en in Jan. 1917 te Weltevreden.

komt. Gedurende eenige jaren heeft hij zeer weinig geoefend, terwijl ook het voortdurend simultaan spelen tegen minder sterkeren zijn spel geen goed zal hebben gedaan.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Verslag Julianafonds.

Het volgende is ontleend aan het jaarverslag over 1916 van bovengenoemd fonds:

In het vorig jaarverslag is reeds aangeteekend, dat, zoolang de wereldoorlog, onder de gevolgen waarvan onze vereeniging gebukt gaat, duurt, propaganda-pogingen wel zonder succes zullen blijven. Daarom is daarvan voorloopig afgezien en moeten wij steunen op onze tegenwoordige geldmiddelen.

Al kan van geen vooruitgang gesproken worden, achteruitgang valt echter niet te constateeren. Het ledental is op het einde van 1916 op 23 gebleven en wij mogen er op rekenen, dat deze kleine schare, dank wellicht aan de *prabhava* (§) van den naam onzer vereeniging, ons trouw zal blijven en ons haren verderen steun niet zal onthouden.

Volgens rapport van de financieele commissie, benoemd op de vergadering van 4 Mei 1916 bedroeg het saldo in rekening-courant bij de Nederlandsche Handelsmaatschappij, agentschap 's-Gravenhage

	f 613.18
aan contanten	„ 112.19
Totaal.....	f 725.37

terwijl ten name van het Julianafonds bij genoemd agentschap in depot waren twee bewijzen van deelneming aan de oorlogslening, elk van f 1000.— rentende 5 pCt., Nos. 172472 en 172473.

Daar in den loop van 1916 meer noodig was dan wij aan inkomsten ontvingen, zijn bovenvermelde effecten bij de Nederlandsche Handels-Maatschappij beleend tegen een rente van 4.6 pCt. en kunnen wij onze verplichtingen blijven nakomen.

Op ultimo 1916 bedroegen volgens de boeken van den Penningmeester de ontvangsten f 4392.29 de uitgaven „ 3893.30 en het saldo „ 498.99

Aangezien wij steeds met onze bescheiden middelen rekening houden en in onverwachte gevallen tot de hierboven vermelde effecten onze toevlucht kunnen nemen, behoeven wij geen vrees te koesteren, dat wij op een gegeven oogenblik aan een ondersteunde onze verdere hulp moeten ontzeggen.

Een der ondersteunden slaagde in het candidaats-examen der Rijksvéeartsenijschool te Utrecht, en zal nu verder door de Regeering in opleiding worden genomen.

Aan een tweede, die zich bekwaamt voor de hoofd-act voor het Lager Onderwijs, is de toelage als voorschot gedurende één jaar verlengd.

Aan een derde, een Inlandschen onderwijzer, is ondersteuning verleend, omdat hij, met eigen middelen naar Nederland gegaan ten einde de hulpaacte voor het Lager Onderwijs te verwerven, na het slagen in afwachting van een ter beschikking stelling, geene voldoende middelen tot aan zijn vertrek had. Hij zou het voorschot terugbetalen, zoodra hij zijne uitrustingsgelden zou hebben gekregen.

Door de tegenwoordige slechte verkeersmiddelen met Indië is zijn vertrek onbepaald uitgesteld, en is daarom besloten hem den steun tot dat tijdstip toe te kennen.

's-Gravenhage, 21 Mei 1917.

Gaarne geven wij gevolg aan het verzoek tot plaatsing van dit verslag.

Red.-Comm.

§) Wondermacht.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Maison
M. & J. Toeman
Spécialité de Dentelles, Festons, Lingeries.
Spuistraat 67 - Tel. 2009.
La Haye.

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O. en W.-Indië

Speciaal naar maat.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

OLYMPIA THEATER

Prins Hendrikplein 3 Tel. 9521

Directie: ARTHUR DE HAAN.

Schitterend Succes-Programma van 25-31 Mei.

CINÉ DRAMA ECLAIR—PARIJS

Zijn Eed Getrouw.

La Religion du Serment.

Naar het beroemde Drama van L. MARENGO:
„Georges Gandi", Voorspel in 3 Acten.

Les films Artistiques GAUMONT Cinés Color
naar het Systeem Giovanni Pazza.

De Wapenen der Vrouw.

LES YEUX — LES LÈVRES
LES DENTS — LES ONGLES.

Zeer amusante comédie in 2 afdeelingen,
gespeeld door de bekende Parijsche Actrice
Mlle FALBREQUE. Opgenomen in de Riviera.

ENZ. ENZ. ENZ.

Plaatsbespreken aanbevolen!

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, wijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examens H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Iepaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOËK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informatie Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfonds, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 150.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, RIJSWIJKSCHE WEG 2.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.
Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:

1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRINS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

SPECIAAL INGERICHT VOOR HET
TYPEN VAN DICTATEN.

LEVERT ALLE MOGELIJKE KANTOORBENODIGDHEDEN.
E. VAN OS, Directrice.

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en
toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.
Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

.....VERHUIZINGEN.....

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de Nederlandsche Coöperatieve Spaar-
en Credietbank van Ambtenaren en Beamb-
ten te Amsterdam. Credieten met en zonder per-
soonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a

's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN

..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden

Directe afdoening.

LAAT voor Uwe familie in Indië bij U aan huis.

Artiestieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, A. M. A. SUSAN, Fotograaf,
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

Adverteeren doet verkoopen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het a.s. Voorjaar- en Zomerseizoen :

Blouses Costuumrokken

in piqué en voile stoffen.

Sportmantels Witte Kousen

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraichissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WIE

er op gesteld is, solide nette,
goed opvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve
bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma
T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ
vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN,
Den Haag, zijn verkrijgbaar :

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor notering van aan-
gevoerde materialen en staat van
meer en minder werk).

Prijs 1-50 stuks 3 1/2 cent per stuk
50-100 " 2 1/2 " " "
vanaf 100 " 2 " " "
desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending
na ontvangst van postwissel, vermeerderd
met f 0.20 voor franco verzending.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geillustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

M. VISSER,

voorh. A. J. ROEBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20

AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak

voor het

inrichten der Slaapkamers

(Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.